ПРАЛЕТАРЫІ УСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

Год выдання 38-ы
№ 88 (2448)
7 лістапада 1969 г. ПЯТНІЦА
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

НЯХАЙ ЖЫВЕ ВЯЛІКІ КАСТРЫЧНІК, ЯКІ АДКРЫЎ НОВУЮ ЭПОХУ СУСВЕТНАЙ ГІСТОРЫІ — ЭПОХУ ЎСЕАГУЛЬНАГА РЭВАЛЮЦЫЙНАГА АБНАЎЛЕННЯ СВЕТУ, ПЕРАХОДУ АД КАПІТАЛІЗМУ ДА САЦЫЯЛІЗМА!

З Заклікаў ЦК КПСС.

ПАД СЦЯГАМ ЛЕНІНА ДА НОВЫХ ПЕРАМОГ КАМУНІСТЫЧНАГА БУДАЎНІЦТВА

ДАКЛАД ТАВАРЫША М. В. ПАДГОРНАГА НА ЎРАЧЫСТЫМ ПАСЯДЖЭННІ Ў КРАМЛЁЎСКІМ ПАЛАЦЫ З'ЕЗДАЎ 6 ЛІСТАПАДА 1969 ГОДА, прысвечаным 52-й гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі

Таварышы!

Мы жывём у эпоху, калі ўсе важнейшыя гістарычныя перамены ў свеце звязаны з Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыяй, здзейсненай пяцьдзесят два гады назад рабочымі і сялянамі Расіі пад кіраўніцтвам ленінскай партыі камуністаў.

Гэта быў пераломны момант у гісторыі чалавецтва. Перамога Кастрычніка дала магутны штуршок развіццю барацьбы народаў усіх кантынентаў за сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне, супраць імперыялізму і яго агрэсіўнай, грабежніцкай палітыкі. Апорай гэтай барацьбы стала Краіна Саветаў. Кожны яе поспех у сацыялістычным будаўніцтве, ва ўмацаванні эканамічнай і абароннай магутнасці, яе знешняя палітыка садзейнічалі і садзейнічаюць умацаванню ўсіх сіл антыімперыялістычнага фронту.

Разам з намі, вось ужо чвэрць стагоддзя, па слаўнаму шляху Кастрычніка ідуць краіны сацыялістычнай садружнасці. У гэтым годзе савецкія людзі, працоўныя іншых брацкіх краін урачыста адзначылі 25-годдзе перамогі народаў Польшчы, Балгарыі, Румыніі, 20-годдзе ўтварэння ГДР — першай сацыялістычнай дзяржавы на нямецкай зямлі, 10-годдзе Кубінскай рэвалюцыі. Гэтыя святы выліліся ў своеасаблівую справаздачу аб велізарных гістарычных дасягненнях сусветнага сацыялізма.

Няўхільна мацнеюць, заваёўваюць новыя пазіцыі і іншыя асноўныя рэвалюцыйныя атрады сучаснасці — міжнародны рабочы рух, сілы нацыянальнага вызвалення. Усё больш трывалай становіцца іх салідарнасць з сусветным сацыялізмам.

Міжнародная нарада камуністычных і рабочых партый, якая адбылася ў Маскве, адкрыла новыя перспектывы для згуртавання і адзінства дзеянняў усіх рэвалюцыйных, дэмакратычных сіл у барацьбе супраць імперыялізму, яго агрэсіўных планаў, супраць яго палітыкі голаду і галечы, эканамічнага і палітычнага заняволення народаў.

Пяцьдзесят другую гадавіну Кастрычніка мы святкуем напярэдадні ўсенароднай урачыстасці — 100-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна — геніяльнага тэарэтыка, арганізатара і правадыра пралетарскай рэвалюцыі, стваральніка першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы. Ленінізм — аснова ўсіх поспехаў камуністычнага руху ў барацьбе за трыумф ідэалаў рабочага класа, за перамогу сацыялізма і камунізма. Ідэі Леніна — вечна жывая крыніца рэвалюцыйнай думкі і рэвалюцыйнага дзеяння, пераможаносны сцяг мільёнаў барацьбітоў за шчасце чалавецтва.

У росце магутнасці Савецкага Саюза і ўсёй сусветнай сацыялістычнай сістэмы, у поспехах рэвалюцыйных і прагрэсіўных сіл бачым мы перамогу ідэй Вялікага Кастрычніка, самы красамоўны доказ таго, што сучасная гісторыя развіваецца па Леніну.

I. СТВАРАЛЬНАЯ СІЛА ІДЭЙ ЛЕНІНІЗМА, ІДЭЙ КАСТРЫЧНІКА

Таварышы! Больш чым паўвекавы вопыт нашага развіцця сведчыць, што сацыялізм як грамадскі лад, як жывая справа мільёнаў, забяспечыўшы палітычную ўладу працоўных, усталёўвае сябе перш за ўсё ў сферы эканомікі. І таму кожны год, пройдзены пасля перамогі Вялікага Кастрычніка, мы разглядаем пад вуглом эканамічнага прагрэсу, развіцця грамадскай вытворчасці як першаасновы росту матэрыяльнага дабрабыту і ўсебаковага развіцця савецкага чалавека.

Гісторыя развіцця народнай гаспадаркі за гады Савецкай улады паказвае, што рабочыя, калгаснае сялянства, інтэлігенцыя нашай краіны пад кіраўніцтвам партыі паспяхова вядуць справу камуністычнага будаўніцтва, усё лепш выкарыстоўваюць перавагі сацыялізма. Аб гэтым гавораць і папярэднія вынікі бягучага года — перадапошняга года пяцігодкі.

Выконваюцца асноўныя заданні Дырэктыў XXIII з'езда КПСС па агульным аб'ёме вытворчасці і павелічэнні нацыянальнага даходу. Прырост прамысловай прадукцыі за чатыры гады пяцігодкі (з улікам чакаемых паказчыкаў 1969 года) складзе каля 39 працэнтаў, што перавышае тэмпы, прадугледжаныя Дырэктывамі.

У гэтым годзе выпрацоўка электраэнергіі дасягне амаль 690 мільярдаў кілават-гадзін, здабыча нафты складзе 329 мільёнаў тон, вытворчасць сталі — больш як 110 мільёнаў тон, мінеральных угнаенняў — 47 мільёнаў тон.

Значных вынікаў дасягнулі машынабудаўнікі, і ў прыватнасці работнікі прыборабудавання і радыёэлектронікі, а таксама работнікі хімічнай і нафтахімічнай прамысловасці, гэта значыць тых галін, якія ў рашаючай меры вызначаюць навукова-тэхнічны прагрэс усёй народнай гаспадаркі, аказваюць істотны ўплыў на яе структуру. Сярэднегадавыя тэмпы прыросту прадукцыі ў гэтых галінах складаюць прыкладна ад 12 да 25 працэнтаў. Яны вышэй, чым па прамысловасці ў цэлым. З перавышэннем планавых заданняў расце вытворчасць тавараў народнага спажывання.

Працягваецца нарошчванне прамыслова-вытворчага патэнцыялу краіны. Толькі за апошнія чатыры гады пабудавана і ўведзена ў строй каля тысячы пяцісот буйных дзяржаўных прамысловых прадпрыемстваў.

Адначасова павялічваецца эфектыўнасць грамадскай вытворчасці, што знаходзіць сваё выражэнне ў больш высокіх, чым у папярэднім пяцігоддзі, тэмпах росту нацыянальнага даходу і прадукцыйнасці працы. Для нас асабліва каштоўны той факт, што за апошнія чатыры гады 85 працэнтаў прыбаўкі грамадскага прадукта краіна атрымлівае за кошт росту прадукцыйнасці працы.

Гэта адзін з важных, найбольш ёмістых паказчыкаў стваральнай працы савецкіх людзей, таго новага ўзлёту творчай актыўнасці працоўных мас, якім адзначан сёлетні год — год усенароднага спаборніцтва ў гонар 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна. Усім памятны Усесаюзны ленінскі суботнік, які літаральна ўскалыхнуў нашу краіну. Ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі разгарнуўся масавы рух пад лозунгам — азнаменаваць юбілейную дату датэрміновым завяршэннем вытворчых планаў і сацыялістычных абавязацельстваў. Ужо сёння многія калектывы рапартуюць аб паспяховым выкананні сваіх абавязацельстваў, лепшыя з лепшых працуюць у лік будучага пяцігоддзя.

Новы размах усенароднага спаборніцтва з'явіўся выдатным пацвярджэннем палымяных слоў бессмяротнага Леніна, які, нібы звяртаючыся непасрэдна да нас, да ўсіх пакаленняў будаўнікоў камунізма, гаварыў: «Будзем будаваць новае грамадства!.. Нас не палохаюць гіганцкія цяжкасці і непазбежныя ў пачатку найцяжэйшай справы памылкі, бо справа перапрацоўкі ўсіх працоўных навыкаў і нораваў — справа дзесяцігоддзяў... Мы будзем працаваць, каб укараніць у свядомасць, у прывычку, у штодзённы звычай мас правіла: «усе за аднаго і адзін за ўсіх», правіла: «кожны па сваіх здольнасцях, кожнаму па яго патрэбнасцях», каб уводзіць пастулова, але няўхільна камуністычную дысцыпліну і камуністычную працу». (Поўны збор твораў, т. 41, стар. 108).

Партыя, савецкія людзі заўсёды кіраваліся і кіруюцца гэтым заклікам правадыра. Мы і ў далейшым будзем канцэнтраваць увагу на самым галоўным — на адносінах кожнага да справы, да працы, грамадскага абавязку на ўсіх участках нашага велізарнага будаўніцтва як у горадзе, так і ў вёсцы.

Жыццё выстаўляе перад намі новыя, усё больш маштабныя і складаныя задачы ў галіне прамысловасці, будаўніцтва, транспарту, у развіцці сельскай гаспадаркі.

Вядома, што на пераважнай частцы тэрыторыі краіны нам даводзіцца весці сельскую гаспадарку ў горшых прыродных і кліматычных умовах, чым, скажам, у Заходняй Еўропе або Паўночнай Амерыцы. Надаючы велізарнае значэнне стварэнню перадумоў для ўстойлівага росту сельскагаспадарчай вытворчасці, партыя і дзяржава ажыццяўляюць шырокую праграму тэхнічнага пераўзбраення калгасаў і саўгасаў, правядзення меліярацыйных работ, хімізацыі, уздыму культуры земляробства, а таксама падрыхтоўкі кадраў, павышэння іх зацікаўленасці і адказнасці.

Комплекс мерапрыемстваў, якія ажыццяўляюцца ў адпаведнасці з рашэннямі партыі, дабратворна адбіўся на развіцці калгасна-саўгаснай вытворчасці. За пяць гадоў, якія мінулі пасля сакавіцкага (1965 г.) Пленума ЦК КПСС, сярэднегадавы аб'ём валавой прадукцыі сельскай гаспадаркі павялічваецца супраць папярэдняга пяцігоддзя прыкладна на 19 працэнтаў. Характэрна, што рост сельскагаспадарчай прадукцыі цяпер ідзе ў значнай ступені за кошт інтэнсіфікацыі, павышэння ўраджайнасці палёў, прадуктыўнасці жывёлы і птушкі.

Сёлетні год для многіх буйных сельскагаспадарчых раёнаў па ўмовах надвор'я склаўся неспрыяльна. Але дзякуючы працоўным намаганням нашых слаўных калгаснікаў, работнікаў саўгасаў і спецыялістаў, арганізаванасці, дзякуючы дапамозе, аказанай дзяржавай гаспадаркам, якія пацярпелі ад стыхіі, бягучы сельскагаспадарчы год заканчваецца ў цэлым з нядрэннымі вынікамі. Аб'ём валавой прадукцыі будзе значна большым, чым сярэднегадавы ўзровень за 1961—1965 гады. Да 52-й гадавіны Кастрычніка большасць калгасаў і саўгасаў краіны ўжо выканала план продажу дзяржаве збожжа, тэхнічных культур, бульбы, гародніны і іншых прадуктаў. Пастаўка сельскагаспадарчай прадукцыі працягваецца.

Устаноўленыя планы закупак збожжа з'яўляюцца, як вядома, нязменнымі. Але паколькі збожжа патрабуецца краіне ўсё больш, дзяржава заахвочвае звышпланавы яго продаж высокімі надбаўкамі да закупачных і здатачных цэн. Такія эканамічныя адносіны выгадныя калгасам і саўгасам. Яны выгадныя ўсяму нашаму грамадству, якое чакае ад працаўнікоў сяла яшчэ больш поўнага выкарыстання ўсіх магчымасцей сацыялістычнага земляробства і жывёлагадоўлі з мэтай далейшага паляпшэння забеспячэння насельніцтва, павелічэння колькасці сыравіны для прамысловасці.

Не менш важна цяпер па-гаспадарску распарадзіцца і ўсімі наяўнымі матэрыяльнымі рэсурсамі, запасамі кармоў і насення з тым, каб не дапусціць страт і ўступіць у новы сельскагаспадарчы год, маючы трывалыя пазіцыі. Гутарка ідзе таксама аб тым, каб у цэлым павысіць культуру сельскагаспадарчай вытворчасці, выкарыстоўваючы для гэтага эканамічныя рычагі і ўсе сродкі арганізатарскай і палітычнай работы на сяле.

Калгаснае сялянства стаіць сёння на парозе важнай падзеі. Хутка ў гэтай зале збярэцца Трэці з'езд калгаснікаў, які прыме новы прыкладны Статут калгаса. Няма сумнення, што гэты з'езд стане буйным крокам ва ўмацаванні калгаснага ладу, у развіцці калгаснай дэмакратыі, што яго работа станоўча адаб'ецца на вырашэнні ўсенароднай задачы няўхільнага ўздыму сельскай гаспадаркі.

Інтарэсы камуністычнага будаўніцтва патрабуюць пастаяннага ўдасканальвання народнагаспадарчых прапорцый, паляпшэння работы і ўзаемасувязей усіх галін. Гэта значыць, што не толькі асобныя прадпрыемствы, а ўсе састаўныя часткі народнагаспадарчага арганізма

(Працяг на 2-й стар.)

У ЦК КПСС І САВЕЦЕ МІНІСТРАЎ СССР

АБ ПРЫСУДЖЭННІ ДЗЯРЖАЎНЫХ ПРЭМІЙ СССР У ГАЛІНЕ ЛІТАРАТУРЫ, МАСТАЦТВА І АРХІТЭКТУРЫ 1969 ГОДА

Цэнтральны Камітэт КПСС і Савет Міністраў СССР, разгледзеўшы прапанову Камітэта па Ленінскіх і Дзяржаўных прэміях СССР у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры пры Савеце Міністраў СССР, пастанавілі прысудзіць Дзяржаўныя прэміі СССР 1969 года:

У ГАЛІНЕ ЛІТАРАТУРЫ

1. **Малышку** Андрэю Самойлавічу, пісьменніку—за цыкл вершаў «Дарога пад яварамі» з аднайменнай кнігі вершаў.

У ГАЛІНЕ МУЗЫКІ І КАНЦЭРТНА-ВЫКАНАЎЧАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

2. **Вядзернікаву** Аляксандру Піліпавічу, народнаму артысту РСФСР — за канцэртныя праграмы 1966—1967 і 1967—1968 г.г.

3. **Чайкоўскаму** Барысу Аляксандравічу, заслужанаму дзеячу мастацтваў РСФСР, кампазітару—за другую сімфонію.

У ГАЛІНЕ ВЫЯЎЛЕНЧЫХ МАСТАЦТВАЎ

4. **Лахавініну** Юрыю Мікалаевічу, **Міхайленку** Леаніду Лукічу, **Радыёнаву** Льву Арцёмавічу — скульптарам, **Палтарацкаму** Яўгену Міхайлавічу, архітэктару—за помнік «Легендарная тачанка» паблізу Кахоўкі.

5. **Ханджану** Рыгору Сяпухавічу, народнаму мастаку Армянскай ССР — за ілюстрацыі і афармленне кнігі П. Севака «Незмаўкаючая званіца».

У ГАЛІНЕ КІНЕМАТАГРАФІІ І ТЭАТРАЛЬНАГА МАСТАЦТВА

6. **Бойкову** Уладзіміру Мікалаевічу, **Небыліцкаму** Барысу Рудольфавічу, заслужанаму дзеячу мастацтваў РСФСР—рэжысёрам, **Істоміну** Аляксандру Сяргеевічу, **Ашуркаву** Міхаілу Фёдаравічу, заслужанаму дзеячу мастацтваў РСФСР, **Цытрону** Вульфу Самуілавічу, **Япуну** Яўгену Паўлавічу—аператарам — за дакументальныя фільмы «Служу Савецкаму Саюзу» і «Народа верныя сыны» вытворчасці Цэнтральнай студыі дакументальных фільмаў.

7. **Яфрэмаву** Алегу Мікалаевічу, народнаму артысту РСФСР —за акцёрскія і рэжысёрскія работы апошніх гадоў у маскоўскім тэатры «Сучаснік».

8. **Царову** Міхаілу Іванавічу, народнаму артысту СССР — за выкананне роляў важака ў спектаклі «Аптымістычная трагедыя» і Старога ў спектаклі «Стары» ў Дзяржаўным акадэмічным Малым тэатры.

У ГАЛІНЕ АРХІТЭКТУРЫ

9. **Караткову** Аляксандру Васільевічу, заслужанаму будаўніку РСФСР, архітэктару, кіраўніку работы, **Іванову** Васілю Мікалаевічу, **Арлову** Іосіфу Браніслававічу, **Сімакаву** Мікалаю Іванавічу—архітэктарам, **Смародзіну** Генадзю Пятровічу, інжынеру-канструктару — за архітэктуру горада Навай.

УКАЗ ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА СССР АБ ЮБІЛЕЙНЫМ МЕДАЛІ Ў АЗНАМЕНАВАННЕ 100-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ УЛАДЗІМІРА ІЛЬІЧА ЛЕНІНА

Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР **пастанаўляе:**

1. Юбілейны медаль у азнаменаванне 100-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна ўстанаўліваецца дзвюх назваў:

«За доблесную працу. У азнаменаванне 100-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна»;

«За воінскую доблесць. У азнаменаванне 100-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна».

2. Зацвердзіць Палажэнне аб юбілейным медалі ў азнаменаванне 100-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна, узор і апісанне медаля.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР
М. ПАДГОРНЫ.

Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР
М. ГЕАРГАДЗЕ.

Масква, Крэмль, 5 лістапада 1969 г.

Юбілейны медаль «За доблесную працу (За воінскую доблесць). У азнаменаванне 100-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна».
Справа — адваротны бок юбілейнага медаля «За доблесную працу» і юбілейнага медаля «За воінскую доблесць».

КРАІНА СВЯТКУЕ

МАСКВА

6 лістапада ў Маскве ў Крамлёўскім Палацы з'ездаў адбылося ўрачыстае пасяджэнне Маскоўскага Савета дэпутатаў працоўных і гарадскога камітэта партыі, прысвечанае 52-й гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Залу палаца запоўнілі рабочыя сталічных прадпрыемстваў, інжынеры, вучоныя, дзеячы культуры, воіны Савецкай Арміі, працаўнікі падмаскоўных калгасаў і саўгасаў, зарубежныя госці.

Гарачымі апладысментамі сустрэлі прысутныя з'яўленне ў прэзідыуме кіраўнікоў Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада.

Пасяджэнне адкрыў старшыня выканкома Маскоўскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных В. Ф. Промыслаў.

З дакладам «Пад сцягам Леніна да новых перамог камуністычнага будаўніцтва» выступіў член Палітбюро ЦК КПСС, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР М. В. Падгорны.

МІНСК

6 лістапада ў Мінску, у Беларускім дзяржаўным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета адбылося ўрачыстае пасяджэнне Мінскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных з удзелам прадстаўнікоў партыйных, прафсаюзных, камсамольскіх і іншых грамадскіх арганізацый, калектываў працоўных, воінскіх часцей, прысвечанае 52-й гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

У прэзідыуме — П. М. Машэраў, Ц. Я. Кісялёў, І. М. Макараў, У. Ф. Міцкевіч, С. А. Пілатовіч, І. Я. Палякоў, А. А. Смірноў, Ф. А. Сурганаў, М. Н. Полазаў, Г. М. Жабіцкі, намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР І. Ф. Клімаў, намеснікі Старшыні Савета Міністраў БССР А. І. Золаў, У. Г. Каменскі, Р. Я. Кісялёў, С. М. Кішкін, П. Л. Коханаў, камандуючы войскамі ЧБВА генерал-палкоўнік І. М. Траццяк, член Ваеннага савета — начальнік Палітупраўлення ЧБВА генерал-палкоўнік У. А. Грэкаў, старыя бальшавікі, перадавікі вытворчасці, прадстаўнікі грамадскіх арганізацый.

Урачыстае пасяджэнне адкрыў старшыня выканкома Мінскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных М. В. Кавалёў.

З дакладам аб 52-й гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі выступіў сакратар ЦК КПБ Ф. А. Сурганаў.

«Уладзімір Ільіч Ленін»... Геніяльная паэма Уладзіміра Маякоўскага... Лепшыя майстры савецкай кнігі афармлялі яе. Вобразы паэмы працягваюць хваляваць мастакоў і сёння. Уверсе і ўнізе гэтай старонкі— ілюстрацыі да паэмы, створаныя Васілём Шаранговічам. Так прачытаў паэму беларускі мастак. Галоўныя тэмы яго літаграфій — Ленін і народ, Ленін і партыя, Ленін і рэвалюцыя.

ПАД СЦЯГАМ ЛЕНІНА ДА НОВЫХ ПЕРАМОГ КАМУНІСТЫЧНАГА БУДАЎНІЦТВА

(Працяг. Пачатак на 1-й стар.)

павінны дзейнічаць рытмічна, без перабояў, якія дорага каштуюць усяму грамадству. У гэтай сувязі трэба, у прыватнасці, звярнуць увагу на работу транспарту, асабліва чыгуначнага і аўтамабільнага.

Народная гаспадарка ўсё яшчэ адчувае сур'ёзныя недахопы ў дзейнасці будаўнічых арганізацый. Нядаўна ЦК КПСС і Савецкім урадам прыняты меры па ўдасканальванні планавання капітальнага будаўніцтва і ўзмацненні матэрыяльнага стымулявання будаўнікоў. Тым самым створаны спрыяльныя ўмовы для якасна новага кроку ў развіцці будаўніцтва. Справа цяпер за арганізатарамі гэтай галіны, за самімі будаўнікамі.

Рост сацыялістычнай вытворчасці — аснова павышэння народнага дабрабыту і культуры народа. Гэта знаходзіць сваё канкрэтнае ўвасабленне ў адчувальных зменах у жыцці працоўных. З пачатку пяцігодкі больш чым на адну чвэрць узраслі рэальныя даходы на душу насельніцтва. Ужо звыш 40 мільёнаў савецкіх людзей пераехалі ў новыя добраўпарадкаваныя кватэры і палепшылі свае жыллёвыя ўмовы, а выкананне плана жыллёвага будаўніцтва дазволіць да канца пяцігодкі давесці колькасць наваселцаў амаль да 55 мільёнаў чалавек.

Вялікае значэнне надаецца ў нашай краіне будаўніцтву і паляпшэнню работы ўстаноў культуры і асветы, аховы здароўя і бытавога абслугоўвання насельніцтва. За апошнія чатыры гады расходы на сацыяльна-культурныя патрэбы толькі з дзяржаўнага бюджэту павялічацца на 34 працэнты. Выплаты і льготы, якія атрымліваюць працоўныя з грамадскіх фондаў спажывання, складуць у гэтым годзе 59 мільярдаў рублёў.

У той жа час галоўнай крыніцай задавальнення патрэбнасцей працоўных была і застаецца аплата па працы. У апошнія гады значна павышана заработная плата нізка- і сярэднеаплачваемых катэгорый работнікаў. У выніку гэтых і раду іншых мерапрыемстваў сярэднемесячная грашовая заработная плата ўсіх рабочых і служачых узрасце з пачатку пяцігодкі на 22 працэнты. Прыкметна выраслі даходы калгаснікаў ад грамадскай гаспадаркі.

Вядома, пры ўсіх поспехах, пры ўсім, што зроблена і робіцца для паляпшэння жыцця народа, мы не закрываем вочы і на пэўныя цяжкасці. Узровень дабрабыту павышаецца, магчыма, не так хутка, як усім нам хацелася б, хоць у апошнія гады даходы насельніцтва і растуць больш высокімі тэмпамі, чым гэта намячалася пяцігадовым планам.

Далейшы рост народнага дабрабыту непасрэдна залежыць ад росту прадукцыйнасці грамадскай працы і яго прамога выніку — нацыянальнага даходу. Таму пры ўсім станоўчым, што дасягнута ў гэтай галіне, не можа не выклікаць неспакою тая акалічнасць, што прадукцыйнасць працы ў прамысловасці і сельскай гаспадарцы павышаецца пакуль што больш марудна, чым меркавалася.

Таму агульная задача партыі, дзяржавы, прафсаюзных і іншых грамадскіх арганізацый, усіх працоўных нашай краіны заключаецца ў тым, каб паслядоўна і настойліва дабівацца больш шпаркага росту прадукцыйнасці працы. У гэтым — галоўная база няўхільнага росту жыццёвага ўзроўню савецкіх людзей і паспяховага ажыццяўлення іншых неадкладных задач, дыктуемых інтарэсамі ўнутранай і знешняй палітыкі нашай дзяржавы, умацавання яе абароннай магутнасці.

У гэтай сувязі вельмі важнае значэнне мае паспяховае выкананне пяцігадовага плана, што створыць добры плацдарм для далейшага росту нашай эканомікі, дазволіць у наступнай пяцігодцы, план якой цяпер распрацоўваецца, выйсці на новыя рубяжы ў будаўніцтве камунізма.

Каб дабіцца гэтага, ад усіх нас патрабуецца перш за ўсё забяспечыць безумоўнае выкананне планавых заданняў на кожным участку — на заводзе і будоўлі, у калгасе і саўгасе, у навуковай лабараторыі і канструктарскім бюро, на прадпрыемствах транспарту, сувязі, бытавога абслугоўвання. Іменна ад усіх і на кожным участку, таму што ёсць яшчэ нямала цэхаў, прадпрыемстваў, якія працуюць няўстойліва, слаба спраўляюцца са сваімі заданнямі.

Нам, камуністам, савецкім людзям, уласцівы накіраванасць наперад, пастаянны пошук. Нам чужы дух самасупакоенасці. Мы ідзём шырокім крокам, і многае з таго, што яшчэ ўчора расцэньвалася як дасягненне, сёння перастае нас задавальняць. Пры гэтым у цэнтры ўвагі становіцца неабходнасць максімальнага павышэння эфектыўнасці грамадскай вытворчасці на аснове тэхнічнага прагрэсу, удасканальвання эканамічных адносін, навуковай арганізацыі працы і кіравання народнай гаспадаркай.

Партыя невыпадкова выстаўляе на першы план праблемы тэхнічнага прагрэсу. У перыяд бурнай навукова-тэхнічнай рэвалюцыі менавіта ў гэту сферу перамяшчаецца цэнтр цяжару эканамічнага спаборніцтва паміж сусветнай сацыялістычнай сістэмай і сістэмай капіталізму.

Мы ганарымся тым, што наша навука дасягнула высокай ступені развіцця. Новае яскравае сведчанне таму — нядаўні сумесны палёт трох савецкіх касмічных караблёў. У гэтым палёце як бы сплавіліся разам адвага нашых слаўных касманаўтаў, талент і розум выдатных вучоных і канструктараў, высокая культура працы і майстэрства многіх тысяч савецкіх інжынераў і рабочых. Няма сумнення, што героі-касманаўты, усе, хто працуе над ажыццяўленнем нашай касмічнай праграмы, парадуюць савецкі народ новымі выдатнымі дасягненнямі.

Сацыялістычны грамадскі лад стварае аб'ектыўныя ўмовы для перамогі над капіталізмам і на арэне навукова-тэхнічнага прагрэсу. Каб атрымаць гэтую перамогу, ад нас патрабуецца сапраўднае наватарства, высокая арганізаванасць і дысцыпліна, максімальнае выкарыстанне ўсіх магчымасцей і рэзерваў.

Асабліва неабходна павысіць эфектыўнасць работы навукова-даследчых устаноў. Побач з расшырэннем фронту фундаментальных, тэарэтычных пошукаў патрабуюць увагі тыя даследаванні, якія ўжо ў бліжэйшы час могуць непасрэдна садзейнічаць паскарэнню навукова-тэхнічнага прагрэсу. Іх трэба ўсямерна заахвочваць, хутчэй укараняць атрыманыя вынікі ў вытворчасць.

Навуковыя адкрыцці, зробленыя сёння, — гэта канкрэтныя поспехі нашай эканомікі заўтра. І тут вялікую надзею партыя ўскладае як на ўмудронае вопытам старэйшае пакаленне савецкіх вучоных, так і на нашу моладзь, з яе энергіяй і энтузіязмам, гэта значыць на тых, хто ў бліжэйшым будучым возьме на сябе значную долю адказнасці за навукова-тэхнічны прагрэс краіны.

Новыя магчымасці для павышэння эфектыўнасці грамадскай вытворчасці непасрэдна звязаны з пастаянным паляпшэннем механізма эканамічных адносін. Гэтай мэце служыць новая сістэма планавання і эканамічнага стымулявання. Яна ўжо ахоплівае амаль тры чвэрці ўсіх прамысловых прадпрыемстваў, на долю якіх прыпадае 83 працэнты аб'ёму вытворчасці і больш як 90 працэнтаў прыбытку ўсёй прамысловасці. Паспяховае правядзенне рэформы ў прамысловасці дазваляе паступова ўкараняць яе прынцыпы і ў іншыя галіны народнай гаспадаркі.

Расшырэнне сферы прымянення новай сістэмы павінна суправаджацца адладжваннем і ўдасканальваннем усяго яе механізму. Гэта тым больш важна, што ў цяперашні час на многіх прадпрыемствах ужо выкарыстаны рэзервы, якія, так сказаць, ляжалі на паверхні. Прыйшоў час рушыць далей, выяўляць новыя, глыбінныя пласты рэзерваў эканамічнага росту, дабівацца аптымальнага выкарыстання вытворчых фондаў, у сціслыя тэрміны асвойваць праектныя магутнасці, усямерна паляпшаць якасць вырабаў.

Задача, несумненна, складаная. Па сваім характары яна мае не толькі ўласна эканамічны, але і глыбокі сацыяльны змест. Выкананне яе патрабуе спалучэння новых тэхналагічных рашэнняў і ўдасканальвання кіравання вытворчасцю з актыўнай штодзённай работай партыйных, савецкіх, прафсаюзных і гаспадарчых арганізацый па ўсямерным развіцці творчай ініцыятывы мільёнаў працоўных.

У арганізацыі планамернага развіцця эканомікі ў маштабах усяго грамадства заключаецца асноўная перавага сацыялістычнай сістэмы гаспадаркі, іменна ў гэтым заключаецца адна з галоўных функцый сацыялістычнай дзяржавы. Вось чаму па меры расшырэння маштабаў і ўскладнення задач камуністычнага будаўніцтва адбываецца далейшае павышэнне ролі і ўмацаванне Савецкай дзяржавы, якая была і застаецца важнейшым рычагом ажыццяўлення найглыбейшых эканамічных, сацыяльных і культурных пераўтварэнняў у нашай краіне.

Народжаная Вялікім Кастрычнікам, рэспубліка Саветаў усталявалася як дзяржава дыктатуры пралетарыяту, як зброя класавай барацьбы супраць эксплуататараў. Шлях усталявання першай у свеце рабоча-сялянскай дзяржавы быў далёка не гладкім. Крывавую грамадзянскую вайну і інтэрвенцыю навязала нам унутраная і міжнародная контррэвалюцыя. Голад і разруха, сабатаж і блакада — усё было выкарыстана для таго, каб сцерці Савецкую ўладу з твару зямлі. Але яна выстаяла, выстаяла таму, што была ўладай рабочага класа, якая абапіраецца на самыя шырокія масы працоўных.

Пытанне аб класавай прыродзе і ролі сацыялістычнай дзяржавы, аб месцы ў ёй рабочага класа і яго партыі — гэта прынцыповае пытанне тэорыі і практыкі будаўніцтва сацыялізма і камунізма.

Вопыт нашай краіны, як і іншых сацыялістычных краін, неабвержна пацвердзіў правільнасць указанняў Маркса і Леніна аб тым, што без стварэння дзяржавы дыктатуры пралетарыяту нельга, звергнуўшы ўладу капіталістаў і памешчыкаў, падавіць іх супраціўленне, нельга пакончыць з эксплуататарскімі элементамі і ўсімі іншымі антысацыялістычнымі сіламі ўнутры краіны, нельга наладзіць прынцыпова новыя адносіны паміж працоўнымі класамі. Перавод сялян з рэек дробнатаварнай вытворчасці на шырокі шлях калектыўнага гаспадарання, ажыццёўлены ў перыяд дыктатуры пралетарыяту, велізарныя поспехі ў эканамічным, сацыяльным і культурным жыцці калгаснай вёскі ператварылі наша сялянства ў сацыялістычны клас, яшчэ больш умацавалі яго саюз з рабочым класам. Камуністычная партыя заўсёды разглядала гэты саюз як абавязковую ўмову пабудовы сацыялізма, як адзін з галоўных фактараў развіцця нашага грамадства па шляху да камунізма. У адзіным страі з рабочым класам і калгасным сялянствам ідзе савецкая інтэлігенцыя. Дзейнасць мільёнаў людзей разумовай працы рабіць усё больш непасрэдны ўплыў на павышэнне ўзроўню грамадскай вытворчасці; адбываецца паслядоўнае збліжэнне фізічнай і разумовай працы. У гэтым — адно з праяўленняў заканамернага для сацыялізма руху нашага грамадства да ўсё большай сацыяльнай аднароднасці і маналітнасці.

Усё гэта азначае, што з перамогай, умацаваннем і развіццём сацыялізма адбываецца велізарнае расшырэнне сацыяльнай базы Савецкай дзяржавы. Пры гэтым на ўсіх этапах вядучая роля ў ёй застаецца за рабочым класам. Гэтая роля вызначаецца, перш за ўсё, самой сацыяльнай прыродай, месцам рабочага класа ў грамадскай вытворчасці. Рабочы клас валодае слаўнымі рэвалюцыйнымі традыцыямі, багатым палітычным вопытам, служыць усяму грамадству прыкладам арганізаванасці, свядомасці і дысцыпліны. Гэта забяспечвае рабочаму класу велізарны аўтарытэт і падтрымку ўсіх працоўных.

У. І. Ленін указваў, што толькі пралетарыят у стане аб'яднаць і весці за сабой самыя шырокія слаі працоўнага і эксплуатуемага насельніцтва. Жыццё наглядна пацвердзіла глыбіню і празорлівасць ленінскай думкі. Вядучая роля рабочага класа даказана цяпер не толькі поспехамі камуністычнага будаўніцтва ў нашай краіне, але і вопытам іншых сацыялістычных дзяржаў.

Практыка паказвае, што якія б там ні было спробы змяншэння ролі рабочага класа ў палітычным жыцці грамадства ствараюць умовы для актывізацыі варожых класавых сіл, ставяць пад пагрозу сацыялістычныя заваёвы ўсіх працоўных. Рабочы клас пад кіраўніцтвам партыі камуністаў заклікан ажыццяўляць сваю вядучую ролю ў перыяд будаўніцтва сацыялізма і камунізма. Ён з гонарам выконвае гэтую гістарычную місію!

У Савецкай дзяржаве ўпершыню ў гісторыі ўвасоблены марксісцка-ленінскія прынцыпы нацыянальна-дзяржаўнага будаўніцтва. Брацкае супрацоўніцтва раўнапраўных нацый, непарушная дружба народаў складаюць аснову трываласці нашай шматнацыянальнай дзяржавы. Савецкія людзі кроўна зацікаўлены ва ўмацаванні магутнасці і аўтарытэту сваёй дзяржавы — Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік, у дзейнасці якой гарманічна спалучаюцца інтарэсы ўсяго грамадства з эканамічнымі, культурнымі і іншымі патрэбнасцямі развіцця кожнай нацыі і народнасці.

Камуністычная партыя зыходзіць з таго, што па меры руху савецкага грамадства да камунізма на аснове росквіту сацыялістычных нацый будзе адбывацца іх далейшае збліжэнне. Тут не павінна быць ні штучнага падштурхоўвання і паспешлівасці, ні якіх-небудзь тэндэнцый да нацыянальнай замкнёнасці і адасобленасці і выключнасці. Нацыяналізм, у якой бы форме і ступені ён ні праяўляўся, з'яўляецца злейшым ворагам дружбы народаў, інтэрнацыянальнага саюза працоўных.

Ідэйна-палітычнае адзінства нашага народа, трываласць савецкай шматнацыянальнай дзяржавы прайшлі суровую праверку, паспяхова вытрымалі выпрабаванне часам. Усяму свету прадэманстравана іх моц і несакрушальная сіла!

Выконваючы сусветна-гістарычную місію пераўтварэння грамадства на сацыялістычных асновах, Савецкая дзяржава на сучасным этапе выступае як усеагульнанародная палітычная арганізацыя ўсяго народа. Яна працягвае галоўную справу дыктатуры пралетарыяту — будаўніцтва камунізма у СССР, разам з брацкімі сацыялістычнымі краінамі вядзе ўпартую барацьбу на міжнароднай арэне супраць сіл імперыялізму, рэакцыі і вайны.

Нашай агульнанароднай дзяржаве трэба будзе прарабіць яшчэ вялікі і працяглы шлях развіцця. На гэтым шляху будуць удасканальвацца ўсе бакі дзяржаўнасці, будуць уцягвацца ў дэмакратычнае кіраванне справамі грамадства новыя мільёны і мільёны людзей. У гэтым заключаецца галоўны сродак умацавання Савецкай дзяржавы, узмацненне яе магутнасці.

Працэс расшырэння дэмакратыі, арганічна ўласцівы сацыялістычнаму грамадству, не можа, зразумела, ісці сам па сабе. Ён звязан з велізарнай мэтанакіраванай дзейнасцю Камуністычнай партыі. «Развіццё сацыялістычнай дэмакратыі, — падкрэсліваў у сваім выступленні на маскоўскай Нарадзе камуністычных і рабочых партый Генеральны сакратар ЦК КПСС тав. Л. І. Брэжнеў, — гэта для нас вялікая штодзённая работа на многіх напрамках».

Адным з галоўных напрамкаў з'яўляецца ўсямернае павышэнне ролі Саветаў дэпутатаў працоўных. Сёння ў нашых Саветах больш як два мільёны дэпутатаў — рабочых, калгаснікаў, служачых, дзеячоў навукі і культуры. Выбраннікі народа дзейнічаюць поплеч з многімі мільёнамі актывістаў — грамадскіх работнікаў. Такі масавы, прадстаўнічы характар органаў дзяржаўнай улады дазваляе ім правільна выражаць волю і інтарэсы працоўных, ахопліваць сваёй арганізатарскай работай, па сутнасці, усё насельніцтва краіны, зліваць разам прыняцце законаў і рашэнняў з практычным іх ажыццяўленнем.

Новыя магчымасці для павышэння ролі Саветаў, для больш актыўнага ўплыву іх на ўсе сферы гаспадарчага і культурнага будаўніцтва адкрылі рашэнні XXIII з'езда КПСС. Прыкметна расшырыліся кола пытанняў, вырашаемых на сесіях Саветаў, актывізавалі сваю дзейнасць пастаянныя камісіі, павысіўся ўзровень работы самага масавага звяна органаў улады — сельскіх і пасялковых Саветаў, палепшылася справа падрыхтоўкі і перападрыхтоўкі савецкіх кадраў.

Зроблены новыя крокі ў развіцці заканадаўства. У апошні час прыняты рад агульнасаюзных і рэспубліканскіх законаў, якія закранаюць самыя розныя бакі жыцця грамадства, гаспадарчага і культурнага будаўніцтва. Пры распрацоўцы праектаў законаў улічваюцца тысячы прапаноў грамадзян, калектываў прадпрыемстваў і калгасаў, рэкамендацыі навуковых устаноў, старанна ўзважваюцца розныя, іншы раз процілеглыя, думкі, адбіраюцца тыя, якія найбольш поўна выражаюць інтарэсы грамадства, дзяржавы. Так воля народа ўвасабляецца ў савецкі закон, становіцца асноўным правілам грамадскага жыцця!

Паляпшаючы дзейнасць органаў народнага прадстаўніцтва, партыя пастаянна клапоціцца аб выкарыстанні ўсіх іншых шляхоў павышэння актыўнасці працоўных, вытворчых калектываў, прафсаюзных, камсамольскіх і іншых грамадскіх арганізацый. Удзельнічаючы ў складанні планаў работы прадпрыемстваў, у вызначэнні ўмоў працы, у размеркаванні даброт з грамадскіх фондаў, савецкія працаўнікі выступаюць сапраўднымі гаспадарамі вытворчасці.

Развіццё сацыялістычнага дэмакратызму неаддзельнае ад пастаяннага ўдасканальвання дзяржаўнага апарату, які адыгрывае выключна важную ролю ў кіраўніцтве гаспадаркай і сацыяльна-культурным будаўніцтвам, у задавальненні запатрабаванняў і патрэб насельніцтва. Удасканальваць апарат — гэта значыць павышаць адказнасць кожнага кіраўніка і службовай асобы за давераны яму ўчастак, найстражэйшым чынам захоўваць законнасць і дзяржаўную дысцыпліну ва ўсіх звеннях кіравання, укараняць навуковыя асновы ў яго арганізацыю. І тут, трэба прама сказаць, нам трэба будзе зрабіць яшчэ вельмі многае.

У прынятай нядаўна пастанове ЦК КПСС і Савета Міністраў СССР намечаны канкрэтныя меры па ўдасканальванні і падзешаўленні апарату кіравання. Пры гэтым гутарка ідзе, вядома, не толькі аб эканоміі дзяржаўных сродкаў, што само па сабе вельмі важна, не аб механічным скарачэнні апарату, а перш за ўсё аб паляпшэнні яго структуры, аб ліквідацыі дубліравання і паралелізму, аб стварэнні такіх умоў, каб кожны спецыяліст мог працаваць з максімальнай аддачай сваіх ведаў. Такі падыход дасць магчымасць узняць наш апарат у поўным яго аб'ёме на вышэйшыя ступені культуры. Да гэтага заўсёды заклікаў нас, да гэтага заўсёды імкнуўся У. І. Ленін.

Значную ролю ва ўдасканальванні дзяржаўнага апарату і паляпшэнні яго работы адыгрывае ўзмацненне кантролю за яго дзейнасцю з боку Саветаў, калектываў працоўных, органаў народнага кантролю. Аб гэтым гаворыць наяўны станоўчы вопыт пастаянных камісій Саветаў, практыка справаздач органаў кіравання і службовых асоб перад Саветамі і выбаршчыкамі, узмацненне публічнасці ў рабоце дзяржаўных органаў.

Удзел народа ў кіраванні і кантролі — адзін з самых эфектыўных сродкаў павышэння камуністычнай свядомасці савецкага чалавека, выхавання ў яго дзяржаўнага падыходу да з'яў жыцця, адказнасці за ўсё, што адбываецца ў грамадстве, на вытворчасці, у калектыве.

Правільнае разуменне інтарэсаў грамадства, спалучэнне з імі сваіх асабістых інтарэсаў — гэтыя рысы глыбока ўласцівыя савецкаму чалавеку. Яны нарадзіліся ў рэвалюцыйнай барацьбе, мацнелі ў гады будаўніцтва сацыялізма, перадаваліся з пакалення ў пакаленне. Савецкі чалавек — працаўнік і патрыёт, актыўны будаўнік камунізма, які бачыць у служэнні грамадству свой вышэйшы абавязак, — вось самая галоўная, самая каштоўная заваёва сацыялізма, вось залог яго новых будучых перамог!

Іменна таму нашы класавыя праціўнікі сканцэнтроўваюць намаганні на тым, каб пахіснуць калектывісцкія, глыбока інтэрнацыяналістычныя погляды савецкага чалавека. Яны імкнуцца прыўнесці ў свядомасць нашых людзей, асабліва моладзі, элементы буржуазнай маралі, індывідуалізму, нігілізму і апалітычнасці. Для гэтага выкарыстоўваюцца радыё, прэса, кіно, усе сродкі масавага ўздзеяння для ідэалагічнай дыверсіі.

Прапаведнікі буржуазнага спосабу жыцця, старанна грыміруючы сапраўдны твар імперыялізму, яго язвы і заганы, настойліва спрабуюць паказаць капіталістычнае грамадства як нейкі эталон свабоды і дэмакратыі.

Мэта гэтых варожых падкопаў ясная — аслабіць прыцягальную сілу сацыялізма, падарваць барацьбу працоўных капіталістычных краін за свае палітычныя і сацыяльныя правы, раз'яднаць садружнасць сацыялістычных дзяржаў, проціпаставіць інтарэсы чалавека інтарэсам сацыялістычнага грамадства.

Але дарэмныя гэтыя падкопы. Гісторыя неаспрэчна даказала, што сацыялізм і дэмакратыя неаддзельныя, што толькі пры сацыялізме карэнныя інтарэсы чалавека працы сапраўды супадаюць з інтарэсамі ўсяго грамадства.

Наша партыя і дзяржава надаюць велізарнае значэнне камуністычнаму выхаванню савецкіх людзей, павышэнню іх свядомасці, адукаванасці і культуры. Мы будзем і ў далейшым актыўна процідзейнічаць чужым сацыялістычнаму грамадству тэндэнцыям, праяўленням прыватнаўласніцкай псіхалогіі, нацыяналістычных і іншых буржуазных перажыткаў.

Ахоўваючы інтарэсы грамадства, дзяржава вядзе рашучую барацьбу з тымі, хто не жадае падпарадкоўвацца нормам нашага грамадскага жыцця. Яна абапіраецца ў гэтым на шырокую падтрымку працоўных, якія добра разумеюць, што савецкі закон, абараняючы інтарэсы грамадства, стаіць на варце інтарэсаў кожнага грамадзяніна.

Сацыялізм дае чалавеку рэальнае права карыстацца дабротамі грамадства, удзельнічаць у вырашэнні пытанняў жыцця краіны, актыўна ўплываць на яе лёс. Гэта права неаддзельнае ад абавязку кожнага грамадзяніна клапаціцца аб інтарэсах свайго грамадства, памнажаць яго багацці, ахоўваць яго заваёвы. Такая сапраўдная сутнасць сацыялістычнай дэмакратыі. Так разумеюць яе камуністы, рабочы клас, савецкі народ!

Будаўніцтва камунізма — гэта глыбокі шматгранны працэс, які закранае ўсе сферы эканамічнага, палітычнага і духоўнага жыцця савецкага грамадства. У авангардзе гэтага вялікага будаўніцтва ідзе наша ленінская партыя — прызнаны правадыр савецкага народа. У партыі няма іншых інтарэсаў, акрамя інтарэсаў народа. Згуртоўваючы і арганізоўваючы народ, партыя камуністаў робіць яго непераможным. Пад ленінскім сцягам партыі працоўныя Савецкага Саюза паспяхова будуюць камунізм, пракладваюць шлях у светлую будучыню ўсяго чалавецтва.

II. ЛЕНІНСКАЯ ЗНЕШНЯЯ ПАЛІТЫКА СССР — ПАЛІТЫКА БАРАЦЬБЫ СУПРАЦЬ ІМПЕРЫЯЛІЗМУ, ЗА МІР І БЯСПЕКУ НАРОДАЎ

Таварышы! Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя па-гіганцку паскорыла паступальны рух гісторыі. Становішча ў свеце змянілася за пяцьдзесят два гады непазнавальна.

Калі паўстагоддзя назад была толькі адна краіна сацыялізма, то сёння існуе садружнасць сацыялістычных дзяржаў — несакрушальная апора класавай барацьбы супраць імперыялізму на міжнароднай арэне.

Калі паўстагоддзя назад больш як дзве трэці насельніцтва зямлі былі каланіяльнымі рабамі, то сёння сістэма каланіялізму развалілася і народы дзесяткаў маладых дзяржаў, абапіраючыся на дапамогу і падтрымку Савецкага Саюза, усёй сацыялістычнай садружнасці, дабіваюцца ўсё больш адчувальных поспехаў на шляху да поўнага нацыянальнага і сацыяльнага вызвалення.

Калі паўстагоддзя назад са з'яўленнем на міжнароднай арэне Савецкай Расіі рабочы рух нанёс першы сакрушальны ўдар па імперыялістычнай палітыцы дыктату, шантажу і агрэсіі, то сёння супраць гэтай палітыкі выступае магутны фронт вызваленчых сіл, які ўключае ўсе асноўныя рэвалюцыйныя атрады сучаснасці.

Гэтыя гістарычныя змены з'яўляюцца фундаментам і прадвеснікам далейшага няўхільнага руху чалавецтва па шляху да сацыялізма, па шляху, адкрытаму нашай краінай Вялікім Кастрычнікам.

Велізарную ролю ў гэтым працэсе адыгрывае знешняя палітыка Савецкага Саюза. Яе генеральныя напрамкі былі сфармуляваны і пракладзены У. І. Леніным. У падпісанай ім у лістападзе 1918 г. пастанове ВЦВК падкрэслівалася, што ў аснову новай сістэмы адносін паміж народамі павінны быць пакладзены «толькі тыя прынцыпы, якія адпавядаюць брацкім адносінам паміж працоўнымі ўсіх краін і нацый і якія былі абвешчаны Кастрычніцкай рэвалюцыяй». Савецкі Саюз паслядоўна ажыццяўляе гэтыя ленінскія прынцыпы ў міжнародных адносінах.

Эфектыўнасць, рэалістычны характар, рэвалюцыйнасць, сапраўдны інтэрнацыяналізм знешняй палітыкі Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы даказаны ўсім вопытам мінулых пяцідзесяці двух гадоў. Наша знешняя палітыка была і застаецца важнейшым фактарам, які процідзейнічае агрэсіўнай стратэгіі імперыялізму, зброяй актыўнай барацьбы за захаванне і ўмацаванне міру, за свабоду народаў, за сацыяльны прагрэс. Яна заваявала велізарнае давер'е і падтрымку ва ўсіх кутках зямнога шара.

Прынцыпы, якімі кіруецца Савецкая дзяржава на міжнароднай арэне, ясныя і нязменныя. Адстойваючы іх, мы добра разумеем, што поспехі, дзейснасць нашай знешнепалітычнай лініі залежаць ад навуковага аналізу абстаноўкі ў свеце, ад дакладнага ўліку суадносін класавых сіл. Асабліва важна ўменне выдзеліць у кожны дады момант першачарговыя праблемы, адшукаць адпавядаючыя патрабаванням канкрэтнай сітуацыі формы і сродкі іх вырашэння.

Адной з галоўных задач савецкай знешняй палітыкі з'яўляецца ўмацаванне пазіцый сацыялізма, узмацненне яго ўплыву на ход сусветнага развіцця. Пад уздзеяннем ідэй Кастрычніка сацыялістычная рэвалюцыя перамагла ў радзе еўрапейскіх краін, у Манголіі, В'етнаме, Карэі, Кітаі, на Кубе. Брацкая, бескарыслівая дапамога савецкага народа, вернага свайму інтэрнацыянальнаму абавязку, адыграла, можна без перавелічэння сказаць, велізарную ролю ва ўмацаванні народнага ладу ў гэтых краінах, у ператварэнні сацыялізма ў сусветную сістэму.

Наша партыя і дзяржава надаюць велізарнае значэнне ўмацаванню магутнасці і згуртаванасці сацыялістычнай сістэмы — рашаючай сілы ў антыімперыялістычнай барацьбе. Чым мацней адзінства сацыялістычных краін, тым глыбей і больш значнае рэвалюцыянізуючае ўздзеянне сацыялізма. Зыходзячы з гэтага, мы пастаянна займаемся пытаннямі палітычнага і эканамічнага супрацоўніцтва паміж брацкімі краінамі, каардынацыі намаганняў і ўзаемадзеяння на міжнароднай арэне. Мы сумесна ўмацоўваем баявы саюз нашых армій у рамках Варшаўскага дагавору, які служыць надзейным шчытом супраць любых авантур імперыялістычных агрэсараў.

Развіццё сацыялізма, сучасная навукова-тэхнічная рэвалюцыя патрабуюць далейшага паглыблення эканамічнага супрацоўніцтва паміж членамі сацыялістычнай садружнасці. Паспяховае вырашэнне гэтай праблемы дазволіць яшчэ паўней і больш эфектыўна выкарыстоўваць невычарпальныя магчымасці сацыялізма як у рамках кожнай краіны, так і ў маштабах садружнасці ў цэлым.

Важным этапам на гэтым шляху з'явілася праведзеная ў красавіку 1969 года спецыяльная сесія Савета Эканамічнай Узаемадапамогі. Для ажыццяўлення калектыўна выпрацаваных на ёй рашэнняў неабходны ініцыятыва, творчы падыход дзяржаўных і гаспадарчых органаў брацкіх краін, настойлівасць ва ўдасканальванні механізма супрацоўніцтва на ўсіх яго ступенях.

Вялікае значэнне мае сістэматычны абмен вопытам сацыялістычнага будаўніцтва паміж нашымі партыямі і дзяржавамі. У гэтым годзе, як гэта было і раней, партыйныя і дзяржаўныя дзеячы Савецкага Саюза пабывалі ў многіх краінах сацыялізма. Не раз і мы гасцінна прымалі кіраўнікоў сацыялістычных дзяржаў.

Нядаўні візіт партыйна-ўрадавай дэлегацыі Дэмакратычнай Рэспублікі В'етнам на чале з таварышам Фам Ван Донгам мы разглядаем як важную вяху ў развіцці брацкіх адносін паміж савецкім і в'етнамскім народамі. У выніку праведзеных перагавораў былі падпісаны пагадненні, якія прадугледжваюць пастаўку Савецкім Саюзам прамысловага абсталявання, прадуктаў харчавання, узбраення, сыравіны і іншых матэрыялаў для ўмацавання абараназдольнасці і развіцця эканомікі ДРВ.

Гэтымі днямі ў Савецкі Саюз прыбыла дэлегацыя Нацыянальнага фронту вызвалення Паўднёвага В'етнама і Часовага рэвалюцыйнага ўрада рэспублікі Паўднёвы В'етнам. Гэтая дэлегацыя на чале са старшынёй прэзідыума ЦК Нацыянальнага фронту вызвалення Паўднёвага В'етнама, старшынёй кансультатыўнага савета Часовага рэвалюцыйнага ўрада рэспублікі Паўднёвы В'етнам доктарам Нгуен Хыу Тхо прысутнічае на нашым урачыстым пасяджэнні. Мы рады вітаць паважаных гасцей.

Гераічную барацьбу в'етнамскага народа за свабоду, незалежнасць і прагрэс сваёй радзімы некалькі дзесяцігоддзяў узначальваў яго слаўны сын, выдатны дзеяч міжнароднага камуністычнага і нацыянальна-вызваленчага руху, наш вялікі друг — таварыш Хо Шы Мін. Савецкія людзі глыбока шануюць яго памяць. Няма сумнення, што справа, якой гэты выдатны рэвалюцыянер прысвяціў усё сваё жыццё, пераможа.

Развіццё абстаноўкі ў В'етнаме пераканаўча сведчыць аб тым, што для справядлівага вырашэння в'етнамскай праблемы патрабуецца адно — вывад амерыканскіх войск з В'етнама і спыненне ўмяшання ва ўнутраныя справы яго народа. На жаль, выступленне 3 лістапада г. г. прэзідэнта Злучаных Штатаў паказала, што цвярозы падыход да вырашэння гэтай праблемы яшчэ не ўзяў верх у кіруючых колах ЗША.

Дазвольце, таварышы, яшчэ раз заявіць, што Савецкі Саюз зрабіў і ў далейшым будзе рабіць усё магчымае, каб дапамагаць брацкаму в'етнамскаму народу ў яго справядлівай барацьбе супраць амерыканскага імперыялізму.

У савецкіх людзей яшчэ свежыя ўражанні аб сардэчных сустрэчах з партыйна-дзяржаўнай дэлегацыяй ЧССР, аб выступленнях таварышаў Г. Гусака і Л. Свабоды тут, у гэтай зале. Паводле нашага глыбокага пераканання, гэты візіт з'яўляецца вялікім укладам ва ўмацаванне дружбы і супрацоўніцтва паміж Савецкім Саюзам і Чэхаславакіяй, паміж нашымі партыямі і народамі. Вернасць ідэалам сацыялізма, брацкая ўзаемная дапамога, таварыскае супрацоўніцтва пры вырашэнні складаных палітычных і гаспадарчых задач — вось тая трывалая аснова, на якой паспяхова развіваюцца адносіны паміж Савецкім Саюзам і Чэхаславакіяй. Вынікі гэтага візіту, падпісаная у Маскве Савецка-Чэхаславацкая Заява — новае праяўленне сацыялістычнага інтэрнацыяналізму ў дзеянні, сведчанне далейшага ўмацавання адзінства ўсёй сацыялістычнай садружнасці.

Таварышы! Вялікае значэнне мы надаём адносінам з Кітайскай Народнай Рэспублікай, 20-годдзе якой нядаўна адзначалася. У першыя гады пасля перамогі рэвалюцыі кітайскі народ, абапіраючыся на дапамогу Савецкага Саюза і іншых сацыялістычных краін, дасягнуў немалых поспехаў у пераўтварэнні сваёй краіны.

На жаль, за апошнія гады сувязі Кітайскай Народнай Рэспублікі з Савецкім Саюзам і іншымі сацыялістычнымі краінамі па вядомых усім нам прычынах згортваліся, адносіны часамі рэзка абвастраліся. Гэта, зразумела, не ідзе на карысць барацьбе з імперыялізмам і, больш таго, прыносіць задавальненне нашым агульным класавым ворагам.

Генеральны сакратар ЦК КПСС тав. Л. І. Брэжнеў, выступаючы на мітынгу савецка-чэхаславацкай дружбы, грунтоўна выклаў пункт гледжання нашай партыі, наш падыход да развіцця адносін паміж СССР і КНР. Пачатыя па ініцыятыве Савецкага Саюза перагаворы ў Пекіне працягваюцца. Мы лічым, што іх станоўчы зыход садзейнічаў бы далейшай нармалізацыі адносін паміж СССР і КНР, умацаванню сусветнага сацыялізма, усяго рэвалюцыйнага руху.

Верны свайму інтэрнацыянальнаму абавязку, Савецкі Саюз аказвае ўсебаковую падтрымку маладым нацыянальным дзяржавам, якія сталі на шлях самастойнага развіцця. Мы дапамагаем ім у станаўленні нацыянальнай эканомікі і падрыхтоўцы ўласных кадраў, што з'яўляецца, як вядома, важнай умовай забеспячэння сапраўднай незалежнасці. Савецкі Саюз цвёрда і паслядоўна выступае на баку народаў Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі, якія даюць адпор палітычнаму і эканамічнаму націску імперыялізму, актыўна змагаюцца супраць неакаланіялізму.

Падзеі апошняга часу на гэтых кантынентах пацвярджаюць, што барацьба супраць імперыялізму і рэжымаў, якія, па сутнасці, з'яўляюцца яго памагатымі, шырыцца і мацнее. Савецкія людзі салідарныя з тымі сіламі, якія рашуча выступаюць за нацыянальнае адраджэнне сваіх краін.

Мы вітаем старшыню рэвалюцыйнага савета і прэм'ер-міністра Дэмакратычнай Рэспублікі Судан Джафара Махамеда Эль-Німейры, які знаходзіцца тут.

Мы вітаем таксама партыйна-ўрадавыя дэлегацыі Алжырскай Народнай Дэмакратычнай Рэспублікі і Гвінейскай рэспублікі, якія ўдзельнічаюць у нашым святкаванні Кастрычніцкай гадавіны.

Добра вядома наша дзейсная салідарнасць з барацьбой народаў ААР, Сірыі і іншых арабскіх дзяржаў супраць падкопаў ізраільскіх захопнікаў і іх імперыялістычных апекуноў. Абстаноўка на Блізкім Усходзе абвастраецца. Прычына гэтага — няспынныя ўзброеныя правакацыі Ізраіля. Урад Тэль-Авіва спрабуе блакіраваць палітычнае ўрэгуляванне, груба парушаючы рашэнні ААН. Яго падтрымліваюць у гэтым імперыялістычныя колы некаторых заходніх дзяржаў, у тым ліку Злучаных Штатаў Амерыкі.

Мэты імперыялізму на Блізкім Усходзе застаюцца нязменнымі — ліквідаваць прагрэсіўныя рэжымы, затармазіць вызваленчы рух народаў арабскага Усходу, аднавіць сваё панаванне ў гэтым раёне. Не апошняе месца ў гэтых імперыялістычных задумах адводзіцца распальванню новых канфліктаў, спробам раз'яднаць арабскія народы, сутыкнуць іх адзін з адным, умяшанню ва ўнутраныя справы арабскіх краін. Аб гэтым сведчаць нядаўнія падзеі вакол Лівана.

Пазіцыя Савецкага Саюза цвёрдая і паслядоўная — мы аказваем дапамогу арабскім дзяржавам у іх справядлівай барацьбе супраць

(Заканчэнне на 3-й стар.)

ВІНШУЕМ З УЗНАГАРОДАЙ!

За заслугі ў развіцці беларускага харэаграфічнага мастацтва і ў сувязі з 10-годдзем з дня заснавання Дзяржаўны ансамбль танца Беларускай ССР узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

□

За плённую работу па камуністычнаму выхаванню працоўных і ў сувязі з 50-годдзем з дня заснавання Гомельскі абласны краязнаўчы музей узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

ПАД СЦЯГАМ ЛЕНІНА ДА НОВЫХ ПЕРАМОГ КАМУНІСТЫЧНАГА БУДАЎНІЦТВА

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й і 2-й стар.)

агрэсіі, за свабоду і незалежнасць. Мы робім усё, што ад нас залежыць, каб дабіцца палітычнага ўрэгулявання на Блізкім Усходзе, ліквідацыі вынікаў ізраільскай агрэсіі. Галоўнай умовай такога ўрэгулявання з'яўляецца вывад ізраільскіх войск з акупіраваных імі арабскіх тэрыторый, як гэтага патрабуе вядомая рэзалюцыя Савета Бяспекі ААН. Без гэтага не можа быць трывалага міру ў гэтым раёне.

Курс імперыялістычных дзяржаў на працідзеянне разрадцы міжнароднай напружанасці, іх правакацыі ў розных раёнах свету, няспынная гонка ядзерных узбраенняў параджаюць вострыя міжнародныя крызісы, перашкаджаюць вырашэнню наспеўшых праблем. Таму на першы план ставіцца задача актывізацыі барацьбы супраць агрэсіўнай стратэгіі імперыялізму, за мір і прадухіленне новай сусветнай вайны, за стварэнне надзейнай і трывалай сістэмы бяспекі.

Гэта надае асаблівую актуальнасць мабілізацыі ўсіх міралюбівых, дэмакратычных, вызваленчых сіл. Канкрэтная, канструктыўная платформа адзінства іх дзеянняў дзеля дасягнення высакародных мэт забеспячэння міру і бяспекі народаў была выстаўлена міжнароднай Нарадай камуністычных і рабочых партый.

Чэрвеньскі Пленум ЦК КПСС, які разгледзеў вынікі нарады, падкрэсліў, што савецкая знешняя палітыка адыгрывае і ў далейшым будзе адыгрываць важнейшую ролю ў агульнай барацьбе антыімперыялістычных сіл. Неўзабаве пасля Пленума, як вы ведаеце, адбылася Сесія Вярхоўнага Савета СССР, на якой былі адобраны асноўныя напрамкі знешнепалітычнай дзейнасці Савецкага ўрада, пазіцыі па актуальных міжнародных пытаннях.

Вялікае значэнне мае ініцыятыва Савецкага Саюза абмеркаваць на сесіі Генеральнай Асамблеі ААН пытанне аб умацаванні міжнароднай бяспекі, так сказаць, комплексна. Вядома, мы разумеем, што гэта складанае пытанне. Аднак адкладваць яго вырашэнне — значыць дазволіць працягваць тым, хто да гэтага імкнецца, падштурхоўваць развіццё падзей у свеце да бяздоння ядзерных канфліктаў.

Адной з неадкладных стала ў цяперашні час праблема стварэння рэгіянальных сістэм бяспекі ў розных раёнах свету, перш за ўсё ў Еўропе. Вясной гэтага года сацыялістычныя дзяржавы — удзельніцы Варшаўскага дагавору выступілі з прапановай правесці нараду еўрапейскіх краін, каб абмеркаваць на ёй актуальныя пытанні забеспячэння міру і бяспекі ў Еўропе. Яна выклікала шырокі водгук і падтрымку ў дэмакратычных і прагрэсіўных сіл кантынента. Гэтая важная ініцыятыва сустрэла спрыяльныя адносіны і ва ўрадавых колах многіх заходнееўрапейскіх краін. Наш паўночны сусед — Фінляндыя прапанавала распачаць практычную падрыхтоўку такой канферэнцыі і правесці яе ў Хельсінкі. Нядаўнія перагаворы ў час афіцыйнага візіту ў Фінляндыю пацвердзілі, што яе кіраўнікі гатовы і ў далейшым актыўна садзейнічаць вырашэнню пытанняў, звязаных са стварэннем сістэмы бяспекі ў Еўропе.

Цяпер ёсць усе падставы сцвярджаць, што ўмовы для правядзення агульнаеўрапейскай нарады наспелі. Вялікае значэнне ў гэтай сувязі мае нарада міністраў замежных спраў сацыялістычных краін, якая закончылася некалькі дзён таму назад у Празе. Ад імя сваіх урадаў яны ўнеслі канкрэтныя прапановы аб парадку дня, часе і месцы правядзення агульнаеўрапейскай нарады. Зразумела, мы гатовы абмеркаваць любыя іншыя прапановы наконт гэтага, якія могуць быць унесены іншымі дзяржавамі.

Мы разумеем, што на шляху стварэння трывалай сістэмы бяспекі ў Еўропе трэба будзе пераадолець нямала цяжкасцей, вырашыць нямала складаных праблем. Поспеху ў гэтай жыццёва важнай для народаў справе можна дабіцца, калі ўсе дзяржавы праявяць шчырае імкненне да ўмацавання міру ў Еўропе, прызнаюць незваротнасць перамен, якія адбыліся на еўрапейскім кантыненце ў выніку разгрому гітлераўскай Германіі.

Савецкі Саюз упарта і цярпліва працуе дзеля ўстанаўлення супрацоўніцтва паміж дзяржавамі з розным грамадскім ладам на прынцыпах мірнага суіснавання. У нас склаліся добрыя, узаемавыгадныя адносіны з многімі дзяржавамі, урады якіх праяўляюць зацікаўленасць ва ўмацаванні дзелавых кантактаў з Савецкім Саюзам, у развіцці гандлёвых, эканамічных, навукова-тэхнічных і культурных сувязей.

Наладзілася супрацоўніцтва СССР з радам заходнееўрапейскіх краін, збліжаюцца пункты гледжання з імі па некаторых важных міжнародных праблемах, у тым ліку і па пытаннях, звязаных з забеспячэннем бяспекі ў Еўропе. Вялікае значэнне мае, на наш погляд, паспяховае развіццё савецка-французскіх адносін. Супрацоўніцтва нашых краін у вырашэнні многіх пытанняў становіцца ўжо традыцыйным. Яно адпавядае інтарэсам народаў Савецкага Саюза і Францыі і, безумоўна, дабратворна адбіваецца на агульнай палітычнай абстаноўцы на кантыненце. У нашай краіне з задавальненнем адзначаюць заявы французскіх дзяржаўных дзеячоў аб пераемнасці такога курсу Францыі. Мы перакананы, што ўмацаванню савецка-французскіх адносін паслужыць і далейшы працяг асабістых кантактаў паміж дзяржаўнымі дзеячамі Савецкага Саюза і Францыі.

Савецкі Саюз неаднаразова заяўляў аб сваёй гатоўнасці да развіцця адносін з Федэратыўнай Рэспублікай Германіі. Да апошняга часу гэта не знаходзіла належнага водгуку ў Боне. Нядаўнія выбары ў бундэстаг сведчаць аб тым, што ўсё большая частка заходнегерманскага насельніцтва пачынае ўсведамляць, наколькі небяспечны, перш за ўсё для самой ФРГ, курс на напружанасць у еўрапейскіх справах, якога ў Боне ўпарта трымаліся два дзесяцігоддзі. Цяпер яшчэ заўчасна меркаваць аб тым, у якой меры імкненне да перамен, выказанае выбаршчыкамі на нядаўніх выбарах у бундэстаг, адаб'ецца на палітыцы ўрада В. Бранта. Аб гэтым скажуць яго практычныя справы, якія пакуль што наперадзе.

Ні адна дзяржава не можа разлічваць на поспех у сваёй палітыцы, павярнуўшыся тварам да мінулага, ігнаруючы сапраўдныя ўмовы, у якіх ёй даводзіцца жыць побач з іншымі краінамі. Пазіцыяй Савецкага Саюза было і застаецца ўмацаванне еўрапейскага міру, і мы перакананы, што дасягненню гэтай мэты магло б нямала садзейнічаць правядзенне новым урадам ФРГ палітыкі, якая сапраўды будзе зыходзіць з існуючых у Еўропе рэальнасцей. Мы стаялі і стаім за паляпшэнне на гэтай аснове нашых адносін з ФРГ.

Савецкі Саюз заўсёды выступаў за тое, каб прынцыпы мірнага суіснавання служылі асновай адносін паміж дзяржавамі з розным грамадскім ладам. Але супрацоўніцтва—працэс двухбаковы. І тут усё ў канчатковым выніку зводзіцца да пытання: хочуць ці не хочуць, гатовы ці не гатовы тыя або іншыя ўрады развіваць нармальныя дзелавыя адносіны з Савецкім Саюзам, прыкладаць намаганні для сумесных пошукаў вырашэння палітычных праблем.

У гэтым плане дарэчы закрануць нашы адносіны са Злучанымі Штатамі Амерыкі. Новая амерыканская адміністрацыя, якая прыйшла да ўлады ў пачатку гэтага года, абвясціла, што яна мае намер з канструктыўных пазіцый падыходзіць да вырашэння міжнародных праблем, да пытанняў савецка-амерыканскіх адносін. Савецкі Саюз станоўча аднёсся да гэтых выказванняў. Мы гатовы пацвердзіць гэта і сёння.

Існуе нямала праблем, якія маглі б стаць прадметам абмеркавання паміж нашымі краінамі. Аднак справа не проста у тым, каб весці перагаворы, а ў тым, на якой аснове іх весці, якую займаць на іх пазіцыю. Амерыканская ж пазіцыя па тых пытаннях, па якіх мелі месца кантакты, працягвае заставацца неканструктыўнай. Многія дзеянні ЗША на міжнароднай арэне знаходзяцца ў супярэчнасці з афіцыйнымі заявамі.

У хуткім часе, як вядома, пачынаецца папярэдняе абмеркаванне пытанняў, звязаных з перагаворамі паміж урадам СССР і ЗША адносна стрымлівання гонкі стратэгічных узбраенняў. Станоўчы зыход гэтых перагавораў, несумненна, садзейнічаў бы паляпшэнню савецка-амерыканскіх адносін, захаванню і ўмацаванню міру. Савецкі Саюз імкнецца да дасягнення іменна такіх вынікаў.

Працяг гонкі ўзбраенняў, навязанай імперыялізмам, пагражае чалавецтву незлічонымі бедствамі. Разбуральная магутнасць сучаснай зброі з кожным днём узрастае, яе запасы дасягнулі пагражальных маштабаў. Становіцца ўсё больш пільнай неабходнасць зрабіць рэальныя крокі на шляху раззбраення, якія паклалі б канец эскалацыі гонкі ўзбраенняў.

Савецкі Саюз бачыць у вырашэнні праблемы раззбраення эфектыўны сродак для забеспячэння такой сістэмы міжнароднай бяспекі, якая выключала б магчымасць звяртання да сілы для вырашэння спрэчак паміж дзяржавамі. Велізарныя рэсурсы, якія ідуць на гонку ўзбраенняў, пераключаліся б на мірныя мэты, на павышэнне дабрабыту народаў.

Наша краіна выставіла цэлы шэраг прапаноў, накіраваных на спыненне згубнага накаплення зброі, асабліва ядзернай і іншых сродкаў масавага знішчэння. Гэтым жа мэтам служыць і прапанова, унесеная ў ААН Савецкім Саюзам разам з іншымі сацыялістычнымі краінамі, аб заключэнні канвенцыі аб забароне і ліквідацыі хімічнай і бактэрыялагічнай зброі.

Савецкі Саюз дабіваецца радыкальнага аздараўлення палітычнага клімату на ўсёй планеце. Аднак становішча спраў у свеце такое, што мы не можам адначасова не клапаціцца і аб падтрыманні на неабходным узроўні абароннай магутнасці Краіны Саветаў.

Мы напамінаем аб гэтым сёння, зразумела, не для таго, каб запалохваць каго б там ні было сілай нашай зброі. Мы гаворым аб гэтым, жадаючы толькі яшчэ раз падкрэсліць: Савецкі Саюз ніколі і нікому не пагражаў, але ён ніколі і нікому не дазваляў і не дазволіць размаўляць з сабой з «пазіцыі сілы». Забеспячэнне міру і бяспекі савецкага народа, непарушнасці і недатыкальнасці граніц нашай сацыялістычнай Радзімы — свяшчэнная запаведзь Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы!

□

Таварышы! Уступаючы ў пяцьдзесят трэці год Вялікага Кастрычніка, у год, калі ўвесь наш народ, усё прагрэсіўнае чалавецтва будзе адзначаць слаўны ленінскі юбілей, мы ўпэўнена глядзім у будучыню.

Поспехі, якіх пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі мы дасягнулі ў гаспадарчым будаўніцтве, развіцці навукі і культуры, ва ўмацаванні сацыялістычнай дзяржавы,—вось рэальнае ўвасабленне ідэй Леніна, вось надзейная аснова няўхільнага прагрэсу нашага грамадства!

Няхай жыве 52-я гадавіна Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі!

Слава Вялікаму савецкаму народу—будаўніку камунізма, самаадданаму барацьбіту за свабоду і шчасце працоўных усяго свету!

Няхай жыве Камуністычная партыя Савецкага Саюза, якая ўпэўнена вядзе савецкі народ па ленінскаму шляху!

Няхай жыве камунізм!

(Даклад тав. М. В. Падгорнага быў выслуханы з вялікай увагай і неаднаразова перапыняўся бурнымі, працяглымі апладысментамі).

СЯРОД КНІГ

З МІНУЛАГА Ў БУДУЧАЕ

Казімір БУСЛАЎ

У ПАЧАТКУ гэтага года выйшла ў свет кніга вершаў народнага паэта Беларусі Петруся Броўкі «Між чырвоных рабін», якая адразу звярнула на сябе ўвагу шырокага чытача. Вершы паэта апошніх год, змешчаныя ў гэтым зборніку, нягледзячы, здавалася б, на асабісты, аўтабіяграфічны характар, далёка выходзяць за межы лірычнага свету аўтара.

Тэматыка іх, у большасці сваёй, палітычна вострая, пагрaмадзянску прыўзнятая, а лірычны герой — маштабны і бязмежна чысты, па-славянску мяккі, душэўна высакародны, шырокага інтэлектуальнага і антымістычнага светаадчування. Спалучэнне грамадзянскай узнёсласці з мудрай прастатой і маральнай чысцінёй, часам нават з юнацкай наіўнасцю лірычнага героя надае вершам П. Броўкі каштоўную якасць, якая набліжае іх да лепшых узораў нашай класічнай паэтычнай спадчыны, да ўзораў народнага паэтычнага фальклору.

П. Броўка пераадольвае некаторы рытарызм і дылетантызм, якія не-не ды сустракаліся ў яго ранейшых творах. Вершы апошніх год **вылучаюцца глыбінёй і спеласцю,** шырынёй дыяпазону паэтычных назіранняў, аналітычнага роздуму, здзіўляючай мастацкасцю ўвасаблення настрояў людзей, новых працэсаў у сацыяльных, духоўных і бытавых зменах жыцця.

Вядучай тэмай многіх вершаў з'яўляецца раскрыццё ідэалу і сэнсу жыцця працоўнага чалавека. Жыць трэба не дзеля сябе, а толькі з усімі і дзеля ўсіх— вось асноўная годнасць чалавека. «Ты не шкадуй нічога людзям, калі што людзям на карысць» — гаворыць паэт. Праблему ідэалу, сэнсу жыцця ён раскрывае вельмі разнастайна. У вершах мноства адценняў, інтанацый, багацце колераў, натуральнасць пераходаў ад паэтыкі да мяккай усмешкі, ад сатыры да шчырага лірызму, ад спакойнага апісання да выкрывальных радкоў. Але ў гаме разнастайных настрояў і пачуццяў дамінуе тэзіс — змагацца і працаваць на карысць усіх сумленных людзей, якія будуюць камунізм.

Паэт разумее, што лепшае не прыходзіць само, што яго трэба адваяваць і захаваць у жорсткай барацьбе, якая грунтуецца на «веры прагчай».

Ідэал паэта не абмяжоўваецца толькі барацьбой у агульным выглядзе: барацьба непадзельна з ідэяй і з працай чалавека ў імя яе, яна надае яму годнасць сапраўднага чалавека, грамадзяніна. Паэт неаднаразова падкрэслівае, што веліч ідэалу, яго высакароднасць вырастаюць у «працы ўпартай і цяжкай».

У творчасці П. Броўкі чалавек стаіць на пазіцыі ваяўнічага гуманізму, яго гуманізм — гэта рэвалюцыйнае змяненне міру, гэта праграма актыўнага пераўтварэння грамадства на камуністычных асновах. П. Броўка паважае, любіць, клапоціцца, радуецца вынікам дзейнасці чалавека працы. Яго герой — чалавек сумленны, патрыёт, змагар за інтарэсы шырокіх мас працоўных. Вялікая заклапочанасць аб чалавеку выражана паэтам у наступных радках:

Аб такой я сіле мару.
Каб адбіць усе нягоды.
Не прашу яе бясконцай.
Толькі б мне стаяць нязломна.
Хоць бы мне па жменьцы сонца.
Я б сыпнуў туды, дзе цёмна.
Шмат яшчэ ў жыцці дакукі.
А ў душы такая прага—
Хоць бы мне па хмарцы ў рукі,
Я б сыпнуў туды, дзе смага.

Гуманізм паэта праяўляецца ў двух напрамках. Першае — гэта адносіны да чалавека, клопаты аб шчасці працоўных людзей, аб іх матэрыяльным і духоўным развіцці (вершы «Гэта мае сэрца», «Заявы», «Свята»).

Другі напрамак гуманізму выяўляецца ў адносінах паэта да свету наогул, у філасофскім сцвярджэнні свабоды чалавека. Паэт гнеўна пратэстуе супраць вайны, супраць імперыялізму, які пагражае свету разбурэннем, знішчэннем чалавечых жыццяў:

Ізноў Амерыка шалее,
Ізноў бамбёжкі і напалм...
І раптам успомніш — люд гіне, гіне,
Мільёнам ад роспачы сэрца баліць,
Хоць цэлую ноч разарві на часціны—
Не хопіць жалобных адзенняў пашыць.

Гуманізм П. Броўкі — гэта гуманізм чалавекалюбства, сцвярджэнне вялікіх прынцыпаў камуністычнага грамадства, гуманізм актыўны, дзейсны і па-сапраўднаму добры.

З разумення ідэалу, сэнсу жыцця вынікаюць і праблемы сацыяльнай адказнасці чалавека, як выяўленне грамадскіх інтарэсаў у свядомасці індывіда. Эканамічныя, палітычныя і маральныя фактары абумоўліваюць сацыяльную адказнасць чалавека, яго актыўнасць. У лірыцы П. Броўкі вельмі яскрава выяўлена палітычная адказнасць чалавека, якая ў нашу эпоху скіравана амаль да адной праблемы — захаваць мір, бяспеку народаў. Паэт звяртаецца да ўсяго прагрэсіўнага чалавецтва з напамінам аб пагрозе вайны:

Людзі, не дайце вас пеклу адужаць,
У трубы трубіце голасна, дужа,
Спуску ні кроплі ніякім пачварам,
Мір пад ударам, мір пад ударам!..

Неаднаразова гаворыць ён і аб маральнай адказнасці асобы перад грамадствам, у аснове якой ляжыць адзінства асабістага і агульнага. Інтэлектуальнае багацце асобы нічога не варта, калі гэтая асоба не валодае пачуццём маральнай адказнасці перад грамадствам:

Такі зняважаны куток, нібы пасля вайны;
Тут некранутае няма ялінкі ці сасны.
Вось на бярозцы чыйсьці знак з-пад вострага нажа.
І мне здаецца — з-пад яго цячэ мая сляза.
Ад чэрствых, хіжых і дурных баліць душа мая.

І паэт не толькі выкрывае тое, што робіць чалавека смешным, непаўнацэнным, маральна агідным, але і клапоціцца, каб хутчэй не стала ў нашым жыцці «чэрствых, хіжых і дурных».

Грамадскі пафас лірыкі П. Броўкі абагульняючы. Зорка ўзіраючыся ў канкрэтныя з'явы жыцця, сочачы за тэндэнцыямі развіцця сацыяльных працэсаў, паэт падымаецца да значных абагульненняў; у паэтычнай форме, пранікнёна і глыбока разглядае ён пытанні ідэалу, сэнсу жыцця, гуманізму, сацыяльнай адказнасці асобы, раскрывае аб'ектыўнае гістарычнае значэнне нябачных змен, што адбыліся ў нашай краіне і ў свеце за апошнія пяцьдзесят гадоў.

Другі цыкл вершаў зборніка «Між чырвоных рабін» можна назваць, бадай, так: мінулае беларускага народа і Кастрычнік. Пераможны шлях барацьбы народа за мінулае паўстагоддзе паэт паказвае на фоне перспектывы развіцця рэспублікі. Ён глядзіць на мінулае з будучага, звязвае кірунак нашага сённяшняга развіцця з геранічнай барацьбой за сацыялістычную рэвалюцыю, за пабудову сацыялізма.

У вершы «Ветэран» паэт з глыбокім пачуццём павагі гаворыць пра рабочага, які помніць дарэвалюцыйны Мінск з яго брукам, рамізнікамі, помніць курлоўскі расстрэл, вогненныя кастрычніцкія дні, калі ён ішоў на барацьбу разам са сваім класам, сваёй партыяй, помніць рабфак, інстытут, гады вольнай працы, цяжкія дні фашысцкай навалы. Ды зноў ён ідзе па горадзе, ідзе як творца і гаспадар:

Любуецца кварталамі, іх ладам, пекнатой...
Сам збудаваў усё тут, сабе і ўсім у дар —
І ён ідзе па горадзе, ідзе як гаспадар!

Паэт з вялікім натхненнем і вельмі прачула гаворыць пра У. І. Леніна, Ленінскія дэкрэты, агні Кастрычніка, пра салдат рэвалюцыі. У вершы «У Ленінградзе», у якім гаворыцца пра Кастрычнік, што «свет ускалыхнуў», пра кастрычніцкі гул, што «прайшоў, як гоман весні, аж да астатняга сяла», П. Броўка выказвае сваю патаемную думку:

Я адчуваю — мая песня
Таксама што адсюль пайшла.

У другім вершы паэт невыпадкова прызнаецца: «За чырвоную зорку мне нішто не мілей». Невыпадкова, бо зорка—сімвал рэвалюцыйнага вучэння, з якім ён звязвае ўсе дасягненні па пераўтварэнні рэчаіснасці. Дзякуючы ленінскаму вучэнню, дзякуючы таму, што «мы сэрцам з Леніным жылі», адсталая, непісьменная краіна выйшла на пярэдні край навукі, тэхнікі і сацыяльнага прагрэсу:

Нашчадкам сваім мы пакінулі след.
І вось — дасягнулі да самай ракеты.
А з ёю раскрыем і цэлы сусвет...

Праблемы камуністычнага будаўніцтва, пераўтварэння прыроды, грамадскіх адносін, быту людзей шчыльна перапляtaюцца ў паэта з ідэямі патрыятызму і інтэрнацыяналізму. Тэма Радзімы гучыць у многіх вершах кнігі. Сярод іх вылучаецца верш «Добра ўсюды нарадзіцца», у якім бацькаўшчына паўстае як неабсяжная Краіна Саветаў.

Але найбольшы гонар паэта —родная Беларусь. Усяму свету сёння вядома Беларусь, краіна-працаўніца і краіна-змагарка, краіна класічнага партызанскага руху.

Менавіта да апошняга П. Броўка звяртаецца асабліва часта. Партызан ён па праву называе «лясньмі рыцарамі», якія «не зналі стомы ў барацьбе» і з якімі «дамы сэрца» «хадзілі на рашучы бой». Жанчынам-змагарам кастры фарбавалі вейкі, яны «ў баях шукалі пекнаты». Беларускія народныя мсціўцы пакрылі сябе незгасальнай славай.

І бачыцца мне — ордэн Славы
Паміж пахіленых бяроз,—

піша паэт у вершы «Паміж пахіленых бяроз».

Мне здаецца, што гэты верш —хвалюючы напамінак патомкам аб гераічных справах партызан і воінаў, аб тым, што ўсе мы ў неадплатным даўгу перад імі:

Байцы франтоў і партызаны
На Беларусі побач спяць.
Спяваюць птушкі. Месяц свеціць.
Але герояў не збудзіць.
І толькі вецер, буйны вецер
Паходным маршам ім гудзіць.

Праз усю кнігу «Між чырвоных рабін» праходзіць тэма кахання. У лірыцы П. Броўкі каханне шматграннае ў адценнях чалавечых пачуццяў. Вершы пра каханне поўны лірычнай глыбіні і паэтычнасці. Пачуцці выказваюцца мякка, нярэдка ў паўных суадносінах з характарам беларуса, з прыродай яго краю. Трапна знойдзеныя, ад сэрца словы саграваюць лірычныя вобразы, якія кранаюць, узрушаюць.

Каханне ў лірыцы паэта нагадвае недапетую песню, якая абарвалася ў час, калі голас набіраў сілу, калі ўсё хараство, уся прыгажосць яе яшчэ толькі-толькі намячаліся, акрэсліваліся. Пачуцці, пра якія саромеўся сказаць любай лірычны герой, не зніклі, яны засталіся з ім. Ён іх свята данёс, не разгубіў аж да сівых скроняў і чырвоных рабін. Паэтам ствараецца ідэал вялікага глыбокага кахання, абарванага ростанню. У вершах сцэментаваны і боль сэрца, і роздум, і мары. Герой гатовы падзяліцца з людзьмі апошнім, але «кахання толькі ні з кім няможна падзяліць».

Разам з тым у вершах пра каханне няма псеўдацыганскага надрыву: у лірычнага героя паэта пачуцці чыстыя, з элементамі ціхага суму, шчырага роздуму, высакародныя, па-сапраўднаму чалавечыя. Інтымны свет яго багаты, па-юнацку рамантычны, з пачуццём уласнай годнасці.

Падагульняючы тэматычны разбор кнігі вершаў П. Броўкі, хочацца яшчэ раз сказаць, што ў ёй — жывая гісторыя нашай рэспублікі, жыцця беларускага народа, рэальныя рысы людзей нашага часу. П. Броўка — паэт глыбока нацыянальны, які разумее і добра, па-майстэрску, умее перадаць хвалюючае ў жыцці свайго сучасніка. Яго лірыка — змястоўная па сваім грамадзянскім гучанні і чалавечай узрушачасці.

Творы мастацтва і літаратуры лічацца дасканалымі тады, калі ў іх ідэйны змест знаходзіць арганічнае зліццё з формай. П. Броўка валодае гэтым сакрэтам мастацкай творчасці.

Мастацкі вобраз у паэта — вобраз рэчаіснасці, якая высвечваецца ў тых яе рысах, што садзейнічаюць раскрыццю ідэі, задумы аўтара. Але Броўку не ўласціва «цветение речи», яго паэтычная мова простая і змястоўная, напоўненая дынамікай пачуццяў, у кожным радку, у кожным слове б'ецца пульс жыцця. Яна яскрава перадае гнеў, нянавісць, высакароднасць, чалавекалюбства, веру ў ідэал, гумар, ціхую ласкавую ўсмешку, грамадзянскі пафас. Яго слова гучыць важка, асветлена знутры, яно жыве тым, якім стварыла яго чалавечая прырода.

Паэт у кнізе «Між чырвоных рабін» значна пашырыў свае творчыя магчымасці, узбагаціў сваё майстэрства. Ён немнагаслоўны: гаворыць заўсёды дакладна і пераканаўча.

У вершах згушчаны каштоўнасці жыцця. Паэзія Броўкі сведчыць, гаворачы словамі Марыэты Шагінян, што ён беспярэпынна інтэгруе якасць з колькасці.

Сапраўдны поспех не прыходзіць сам сабой — ён здабываецца не адным толькі талентам, а і ўпартай працай. Чым больш талент, гаварыў К. С. Станіслаўскі, тым большай распрацоўкі ён патрабуе. Творчасць Петруся Броўкі — найлепшы ўзор гэтаму. Спадзяёмся, што новыя сустрэчы з паэтам будуць такімі ж радаснымі для чытача, як і з яго кнігай «Між чырвоных рабін».

Пятрусь Броўка. «Між чырвоных рабін». Выдавецтва «Беларусь», Мінск. 1969.

ЖЫВАЯ СУВЯЗЬ ЧАСУ

ГОМЕЛЬСКАМУ КРАЯЗНАЎЧАМУ—50

У ГЛЫБІНЮ вякоў ідзе слаўная гісторыя ардэнаноснай Гомельшчыны — дзівоснага беларускага краю, які многа перажыў, выпакутаваў, а цяпер, абноўлены і памаладзелы, упэўнена крочыць у будучыню.

Многа стагоддзяў жывуць на Палессі людзі. Нямала напісана пра іх кніг, карцін, зроблена скульптур, знята кінафільмаў, расказана легенд. Але ніводзін гэты твор не можа поўнасцю расказаць пра ўсю гісторыю Гомельшчыны.

У адным з маляўнічых куткоў Гомельскага парку культуры і адпачынку імя Луначарскага, на высокім беразе Сожа, стаіць прыгожы палац. Гэта — Гомельскі абласны краязнаўчы музей. Пяцьдзесят ужо гадоў гасцінна расчынены яго дзверы, пяцьдзесят гадоў расказвае гэтая культасветустанова пра гісторыю Гомельшчыны. Расказвае паслядоўна і комплексна, разнастайна і строга дакументальна.

Сам будынак музея таксама мае сваю гісторыю. Пабудаваны ён у пачатку XIX стагоддзя па планах сусветна вядомага італьянскага архітэктара Растрэлі...

Новая гісторыя старой дваранскай сядзібы пачалася з урадавай тэлеграмы наркома асветы А. В. Луначарскага ў адрас Гомельскага губвыканкома ў сакавіку 1919 года. А сам музей быў адкрыты 7 лістапада гэтага ж года.

Калі ўвосень 1919 года белапалякі пачалі наступленне, у Гомелі былі створаны ўмацаваны раён. На гэты небяспечны ўчастак фронту быў накіраваны выдатны прамоўца і прапагандыст Луначарскі. Знаходзячыся ў Гомелі, Анатоль Васільевіч паглядзеў слаўнуты замак і пазнаёміўся з тымі скарбамі, што перайшлі ў рукі народа імем рэвалюцыі. Уважліва глядзеў нарком асветы экспанаты музея і застаўся вельмі задаволены, што гомельскія бальшавікі здолелі захаваць такія каштоўнасці культуры.

Ішоў час... Працоўныя Гомельшчыны разам з усім савецкім народам дабіваліся ўсё больш і больш буйных поспехаў у будаўніцтве новага жыцця. У 1929 годзе ў музеі быў адкрыты аддзел сацыялістычнага будаўніцтва. Дзень за днём папаўняліся фонды і экспазіцыі нашага музея. Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны ён меў ужо 7 540 экспанатаў. Сярод іх былі такія каштоўнасці, як карціны Рэпіна, Крамскога, Лебедзева, Баравікоўскага, скульптуры Кановы і Тарвальдсена.

Калі выбухнула вайна, супрацоўнікі музея з дапамогай працоўных горада зрабілі ўсё, каб выратаваць неацэнныя скарбы духоўнага жыцця народа. Дарогі вайны прывялі іх разам з фондам музея ў станіцу Урупінскую Сталінградскай вобласці. На жаль, у час эвакуацыі частка каштоўных экспанатаў згубілася. Навуковыя супрацоўнікі нястомна шукаюць іх. Не часта, але пошук дае свае вынікі. Нядаўна ў музей вярнулася бронзавая скульптура «Багіня міру» — унікальны твор мастацтва работы В. Дэмут-Маліноўскага. Знайшлася карціна рускага жывапісца XIX стагоддзя Н. Чарняцова «Выгляд горада Тыфліса»...

Цяпер супрацоўнікі нашага музея вырашаюць нямала задач: няспынна ўдасканальваюць экспазіцыі, чытаюць лекцыі, праводзяць вялікую краязнаўчую работу, збіраюць, берагаюць і прапагандуюць помнікі матэрыяльнай і духоўнай культуры.

У 1967 годзе адбылася карэнная рэканструкцыя ўсяго музея і пачалося будаўніцтва новай экспазіцыі, больш глыбокай па сваім змесце і сучаснай па афармленні.

...Сярод рэчаў, накрытых музейным шклом, нямала такіх, што створаны чалавекам многія стагоддзі назад. Глядзіш на каменную сякеру або выраб старажытнага ганчара і бачыш, які густ меў майстар, якім тонкім майстэрствам валодаў. Музей даўно ўжо разам з Акадэміяй навук СССР і Акадэміяй навук БССР праводзіць археалагічныя раскопкі на тэрыторыі вобласці. І кожны год прыносіць нямала здабыткаў. У сучасны момант мы маем багацейшыя ў Беларусі калекцыі археалагічных помнікаў.

Змястоўна аформлены раздзел з матэрыяламі аб Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Мы бачым на фотаздымках герояў грамадзянскай вайны, першы трактар, арыгінальныя дакументы аб першых з'ездах, канферэнцыях партыйных і камсамольскіх арганізацый вобласці. Шырока паказана бальшавіцкая прэса, якая друкавала ленінскія артыкулы, пісьмы і рапарты правадыру ад розных устаноў, прадпрыемстваў нашай вобласці. Вялікую цікавасць уяўляюць пісьмы працоўных Гомельшчыны да Ільіча, фатаграфіі і прылады працы нашых землякоў з вёскі Грабаўка—будаўнікоў першага Маўзалея У. І. Леніна. Прапаганда ленінскай спадчыны вядзецца і пры дапамозе жывапісу, графікі, скульптуры. На першым паверсе ў прасторнай зале наведвальнікі бачаць вялікую групавую скульптуру, якая ўзнаўляе момант сустрэчы У. І. Леніна на пероне Фінляндскага вакзала ў красавіку 1917 года. Гэта — твор беларускага скульптара А. Глебава.

Не менш цікавыя і хвалюючыя старонкі, якія раскрываюць мужнасць і гераізм гамяльчан і ўсяго народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Упершыню выстаўлены для агляду пяць воінскіх сцягоў часцей, якім за вызваленне нашага краю была прысвоена ганаровая назва «Гомельскіх». Побач з імі размешчаны сцягі партызанскіх атрадаў, якія дзейнічалі на тэрыторыі вобласці. Гамяльчане свята шануюць імёны воінаў, якія прынеслі нам вызваленне ад фашысцкага ярма. Аб гэтым сведчаць фатаграфіі, дакументы і асабістыя рэчы Маршала Савецкага Саюза К. Ракасоўскага—ганаровага грамадзяніна горада Гомеля (іх нядаўна прыслалі ў падарунак гамяльчанам жонка і дачка праслаўленага палкаводца), рэліквіі вядомых партызан і падпольшчыкаў Е. Барыкіна, А. Ісачанкі, Т. Барадзіна, І. Ветрава і многіх іншых герояў.

Аб велічы калектыўнай працы і творчасці ў пасляваенны час, аб працоўным гераізме гамяльчан таксама сведчаць нямала дакументаў.

Сёння нельга не падзякаваць ад усёй душы нашым актывістам, удзельнікам грамадзянскай вайны А. Падліпскаму, І. Лабудзёву, Е. Башлакову, ветэранам партызанскага руху Е. Рамбаеву, С. Купцову, І. Грамыку, энтузіястам-краязнаўцам Л. Кужалеву, В. Шакудаву і многім іншым таварышам, якія шмат зрабілі карыснага для нашага музея. У папулярнасці музея як навукова-асветнай установы вялікая заслуга нашых супрацоўнікаў І. Каранеўскай, Л. Шыловіч, М. Агеева, Н. Царкова, І. Смыкоўскага, Л. Мышастай, мастакоў - афарміцеляў М. Навіцкага, Я. Пакаташкіна. Гэта ў асноўным іх рукамі аформлена новая экспазіцыя. Добрым словам трэба ўспомніць сёння і колішніх супрацоўнікаў і дырэктараў музея І. Маневіча, С. Антонава, А. Патыку, Н. Малкіна, П. Анісімава, Л. Мядзвецкую, В. Міронава, А. Калініна, П. Гадунова, В. Пекуроўскую і іншых.

Мы пастаянна адчувалі і адчуваем увагу і практычную дапамогу Гомельскага абкома партыі, аблвыканкома, Міністэрства культуры БССР і шматлікіх прадпрыемстваў і ўстаноў Гомеля.

Пакуль што Гомельскі краязнаўчы музей паказвае невялікую частку сваіх фондаў. А ўсяго ў фондах налічваецца 62 671 экспанат і звыш 65 тысяч негатываў унікальных дакументальных фотаздымкаў. Калектыў нашага музея спадзяецца, што ў самы бліжэйшы час гомельская піянерыя атрымае свой асобны будынак, і музей здолее заняць **увесь** палац. І стане тады наш музей сапраўдным «помнікам у помніку», і ўбачаць тады людзі ўсе багацці, назапашаныя дзесяцігоддзямі і стагоддзямі.

Сёлета ў нашай рабоце асаблівы год — ідзе Усесаюзны агляд музеяў, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна. Нашы супрацоўнікі імкнуцца зрабіць усё магчымае, каб дастойна сустрэць гэты юбілей. Яны аказваюць вялікую метадычную і практычную дапамогу народным музеям, куткам працоўнай і баявой славы, колькасць якіх перавысіла паўсотні. Пры самай актыўнай дапамозе абласнога краязнаўчага музея ў 1968 г. адкрыты пры Літвінавіцкай сярэдняй школе Кармянскага раёна філіял — мемарыяльны музей віднага дзеяча нашай партыі П. Лепяшынскага.

Калектыў музея праводзіць значную навукова-даследчую работу. За апошнія гады выдадзены зборнікі «Рэвалюцыйныя падзеі ў Гомелі і Гомельскай вобласці ў гады першай рускай рэвалюцыі 1905—1907 гг.», «Працоўныя Гомельшчыны ў барацьбе за ўладу Саветаў (1917—1920 гг.)», «Хроніка падзей», брашуры «Беларускія народныя прымаўкі і прыказкі», «У дапамогу юнаму краязнаўцу». Падрыхтаваны да друку два буклеты і два даведнікі, у тым ліку «Помнікі Гомеля», «Гомельскаму музею 50 гадоў» і інш.

Па ініцыятыве музея многія памятныя мясціны ў вобласці ўвекавечаны мемарыяльнымі дошкамі, рад вуліц атрымаў новыя назвы, а плошча ля фабрыкі «Праца» ў памяць аб паўстанні на размеркавальным пункце ў 1916 годзе перайменавана ў плошчу Паўстання.

Музей разам з абласным камітэтам камсамола прымае актыўны ўдзел у рабоце чырвоных следапытаў, рыхтуе да іх злётаў выстаўкі, альбомы, плакаты. Перасоўныя выстаўкі рыхтуюцца да ўсіх знамянальных дат, манціруюцца яны і ў вагонах агітпаяздоў Гомельскага чыгуначнага вузла. Вялікая выстаўка-экспазіцыя «Ардэнаносная Гомельшчына за 50 савецкіх гадоў» з поспехам дэманстравалася ў Мінску ў дні Гомельскай вобласці, прысвечаных юбілею рэспублікі.

...Ідуць і ідуць наведвальнікі ў музей, каб убачыць жывую сувязь часу, адчуць гіганцкую стваральную сілу народа. За 50 гадоў музей і яго шматлікія выстаўкі наведала звыш мільёна чалавек. Толькі за 1968 год у музеі пабывала 120 000 экскурсантаў. Сярод іх— людзі з усіх куткоў нашай неабдымнай Радзімы, многа зарубежных турыстаў: з братняй Балгарыі, Польскай Народнай Рэспублікі, ГДР, ДРВ, ЧССР, а таксама з Францыі, Канады і іншых краін свету.

Гомельскі абласны краязнаўчы музей урачыста адзначае сваё 50-годдзе.

І. КАПОЦЯ,
дырэктар Гомельскага абласнога краязнаўчага музея.

РЫЦАРЫ РЭВАЛЮЦЫІ

У апошні час на бібліятэчных паліцах я ўсё часцей і часцей сустракаю рознакаляровыя пераплёты з праменнямі пяцікан цовай зоркі і дзвюма літарамі «ПР» — «Палымяныя рэвалюцыянеры». Так называецца серыя мастацка-дакументальных аповесцей аб выдатных змагарах за свабоду, якую выпускае Выдавецтва палітычнай літаратуры.

Сёння мы яшчэ стаім ля вытокаў серыі — выпушчана дзесяць кніг. Аднак ужо ёсць магчымасць прасачыць некаторыя заканамернасці і асаблівасці твораў, якія паступілі на ўзбраенне масавага чытача. Слова «масавага» можна расшыфраваць: кнігі, як правіла, выходзяць тыражом у дзвесце тысяч кожная, і калі ўлічыць, што немалая частка трапляе ў бібліятэкі,— практычна іх чытаюць мільёны.

Людзі, якія безраздзельна аддалі сябе служэнню народу, адданыя самым высокім ідэалам чалавецтва, палымяныя рэвалюцыянеры — вось героі, якія аказаліся ў полі зроку серыі «ПР». І калі я пералічу імёны тых, каму прысвечаны выпушчаныя аповесці, дык адно гэта многа скажа чытачу: саратнікі У. І. Леніна — Аляксандр Цюрупа і Аляксандра Калантай, таленавіты рускі марксіст Мікалай Федасееў, генерал Парыжскай камуны Яраслаў Дамброўскі, правадыр балгарскіх працоўных Георгій Дзімітраў, асецінскі паэт Коста Хетагураў, легендарны лейтэнант Шміт, бясстрашны Сухэ-Батар, рускі Марат — Віргілій Шанцэр...

Кнігі гэтай серыі, якія паступілі да чытача, яднае не толькі адзіная ідэйная задума, іх яднае і адна абавязковая асаблівасць: спалучэнне мастацкасці з дакументальнасцю, спалучэнне праўды факту з праўдай характару, з той паўнатой чалавечага вобраза, якая ўласціва сапраўднай літаратуры.

Пісьменнікі, якія ўзяліся за распрацоўку гісторыка-рэвалюцыйнай тэмы, сутыкнуліся з немалымі цяжкасцямі. Жыццё барацьбітоў за шчасце народа працякала ў напружанай барацьбе, нярэдка ў вельмі строгай канспірацыі. Гісторыя не заўсёды захавала дастаткова дакументаў і сведчанняў, якія пацвярджалі б тыя ці іншыя этапы ў біяграфіі герояў. Таму аўтарам аповесцей неабходна зліць у адно натхненне мастака і пошук даследчыка. У нетрах архіваў, ва ўспамінах відавочцаў, у пахаваных часам камплектах газет даводзіцца шукаць тыя каштоўныя крупінкі, якія дапамагаюць узнавіць вобразы палымяных рэвалюцыянераў.

Асаблівага майстэрства і палітычнай сталасці патрабуюць ад пісьменнікаў старонкі, якія малююць вобраз У. І. Леніна. Уладзімір Ільіч аказваў самае глыбокае ўздзеянне на лёс кожнага з айчынных і зарубежных рэвалюцыянераў, клапатліва і мудра выхоўваў і накіроўваў іх. Гэта раскрыта аўтарамі серыі, пацверджана дакументамі, сагрэта вялікімі пачуццямі, без якіх не можа быць улады над сэрцамі чытачоў.

Я пісаў ужо, што серыі ўласцівы сінтэз мастацкасці і дакументальнасці. У гэтых адносінах характэрна аповесць Барыса Касцюкоўскага і Сямёна Табачнікава «Рускі Марат», прысвечаная Віргілію Шанцэру.

Збіраючы матэрыялы, пісьменнікі зрабілі шматлікія паездкі па нашай краіне і за рубяжом. Яны пабывалі ў Белгарадзе-Днястроўскім, Адэсе, Нікалаеве, Эстоніі, Сібіры, нарэшце, у Румыніі, у горадзе Пучоасе, дзе аказалася сястра героя — Гартэнзія Львоўна.

Мы як бы становімся саўдзельнікамі творчых пошукаў. Крок за крокам раскрываецца перад намі вобраз стойкага марксіста. Сярод пралетарыяў Масквы ён загартоўваецца, мужнее, набывае вопыт. Яго выбіраюць старшынёй МК РСДРП. Яго няўрымслівая натура, палымяныя словы даюць яму права на гордае імя — рускі Марат.

Я не маю магчымасці падрабязна аналізаваць аповесць Барыса Касцюкоўскага і Сямёна Табачнікава, скажу толькі, што ім удалося даць яркую карціну нарастаючай рэвалюцыйнай абстаноўкі ў Расіі пачатку XX стагоддзя. Да ліку бясспрэчных удач хочацца аднесці апісанне сустрэч Віргілія Шанцэра з У. І. Леніным, іх размову аб пахаванні Э. Баўмана.

Як вядома, пахаванне Баўмана ў Маскве вылілася ў магутную маніфестацыю маскоўскіх пралетарыяў. І роздумы Ільіча аб гэтым, апісаныя ў аповесці «Рускі Марат», захапляюць сваёй маштабнасцю, уменнем пранікнуць у сутнасць падзеі, зазірнуць у будучыню.

Празаік Уладзімір Красільшчыкаў напісаў аповесць пра бліжэйшага саратніка Леніна — Аляксандра Дзмітрыевіча Цюрупу. Аповесць называецца «Інтэндант Рэвалюцыі». Цікавыя матывы, якія абудзілі пісьменніка ўзяцца за работу над кнігай аб наркоме харчавання.

У нас больш паказвалі і паказваюць дзейнасць герояў рэвалюцыі ў аспекце першай часткі формулы: «Весь мир насилья мы разрушим до основанья...» Красільшчыкаў вырашыў распрацоўваць другую, канструктыўную частку: «...а затем мы наш, мы новый мир построим».

Аповесць «Інтэндант Рэвалюцыі» — першая ў серыі. Яна расказвае пра час, поўны высокага пафасу і драматызму, калі імперыялісты спрабавалі задушыць маладую рэспубліку рабочых і сялян «касцістай рукой голаду».

Многія эпізоды ў кнізе Уладзіміра Красільшчыкава паказваюць У. І. Леніна пры рашэнні жыццёва важных для Расіі праблем, паказваюць не толькі Ільіча-правадыра, паказваюць Ільіча-чалавека, які часта забывае аб сабе, але пастаянна і чула клапоціцца аб сваіх таварышах і саратніках.

Хваляючыя старонкі аб тым, як на пасяджэнні Саўнаркома нарком харчавання Цюрупа ўпаў, страціўшы прытомнасць ад голаду, як Уладзімір Ільіч у цяжкія дні ліпеня 1918 года прымусіў Аляксандра Дзмітрыевіча Цюрупу выехаць у санаторый:

«Дарагі А. Д.! Вы становіцеся зусім немагчымым у абыходжанні з казённай маёмасцю.

Прадпісанне: тры тыдні лячыцца! І слухаць Лідзію Аляксандраўну, якая Вас накіруе ў санаторый.

Дальбог, недаравальна дарма кідацца слабым здароўем. Трэба паправіцца!

Прывітанне! Ваш Ленін».

У серыі «Палымяныя рэвалюцыянеры» па праву ганаровае месца займае тэма інтэрнацыяналізму, якая аб'ядноўвае барацьбітоў за свабоду розных краін і народаў. Бясспрэчна, заслугоўваюць увагі чытачоў таленавітая аповесць Льва Славіна «За нашу і вашу свабоду», якая знаёміць з жыццёвым подзвігам Яраслава Дамброўскага, кніга Татырбека Джацiева і Лідзіі Лібядзінскай пра Косту Хетагурава — «За вас я жыццё аддам», своеасаблівае жыццеапісанне Сухэ-Батара (Лондангійн Тудэў — «За палярнай зоркай»), вострасюжэтная аповесць Сяргея Болдырава пра Георгія Дзімітрава — «Тройчы прыгавораны».

Як відаць з пераліку, геаграфія серыі рассунулася даволі шырока, на старонкі кніг ступілі героі і мангольскіх стэпаў, і каўказскіх гор, і братняй Балгарыі. Пазнаёміліся мы і з папярэднікамі Вялікага Кастрычніка — слаўнымі парыжскімі камунарамі.

Чытач напэўна знойдзе ў гэтых кнігах пажытак для розуму і сэрца. З удзячнасцю ўспрыме ён малавядомыя матэрыялы, якія прыводзіць пісьменнік Сяргей Болдыраў, расказваючы аб знаёмстве Георгія Дзімітрава з Ільічом; не застанецца чытач раўнадушным і да раздзелу ў аповесці «За палярнай зоркай», дзе гаворка ідзе аб паездцы правадыра мангольскага народа Сухэ-Батара ў Маскву, да Леніна...

У кароткім аглядзе няма магчымасці раскрыць змест усіх выпушчаных кніг. Серыя «Палымяныя рэвалюцыянеры», якую пачаў Палітвыдат у мінулым годзе, набірае сілы. Чытачоў чакаюць у недалёкім будучым новыя сустрэчы з выдатнымі рэвалюцыянерамі Расіі, з віднымі дзеячамі КПСС, барацьбітамі міжнароднага рэвалюцыйнага руху. Але ўжо зараз на кніжных паліцах, на тумбачцы студэнта, у кніжнай шафе настаўніка ўсё часцей сустракаюцца томікі з пяццю промнямі зоркі і дзвюма знаёмымі літарамі — «ПР».

Кнігі прыцягваюць увагу сваім зручным фарматам, прадуманым афармленнем, а галоўнае — яны ўзбагачаюць нашы звесткі аб людзях і падзеях, аб якіх мы мелі толькі агульнае ўяўленне па падручніках. На пытанне, якое некалі паставіў Уладзімір Маякоўскі, — «рабіць жыццё з каго?» — гэтыя кнігі даюць першакласны адказ.

Першыя крокі выдавецтва калектыву і аўтараў серыі не пазбаўлены цяжкасцей, патрабуюць вырашэння надзённых творчых праблем. Якія межы дамыслу ў мастацка-дакументальнай прозе? Будаваць аповесці на аснове паслядоўнага і поўнага жыццеапісання або будаваць іх вострасюжэтна, выдзяляючы галоўнае ў лёсах герояў і апускаючы другараднае? Якое месца ў гісторыка-рэвалюцыйнай аповесці адвесці асабістаму жыццю героя, нярэдка вельмі складанаму, якое паўстае на ўсёй шматстайнасці жыццёвых перыпетый?

Час і вопыт дадуць яшчэ адказы на многія пытанні. Нямала падкажуць і чытачы, якім адрасаваны творы. Бясспрэчна адно: са старонак кніг павінны сысці, як жывыя, рыцары свабоды — палымяныя рэвалюцыянеры, азораныя вялікімі ідэямі Маркса-Леніна і нястрымнай страсцю барацьбітоў.

Юрый ЧАРНОЎ.
(АДН).

НЕЎМІРУЧАСЦЬ

На адкрыцці мемарыяльнай дошкі ў гонар народнага паэта Беларусі Якуба Коласа ля Акадэміі навук БССР.

Фота Ул. КРУКА.

Гэтай падзеі вучні 44-й сярэдняй школы г. Мінска, якая носіць імя Якуба Коласа, чакалі даўно. Два гады назад пачалі яны збіраць матэрыялы, якія паўней расказалі б пра слаўны шлях песняра беларускай зямлі. І сабрана было сапраўды нямала — фотаздымкі, рукапісы, кнігі, рэчавыя экспанаты...

А напярэдадні свята — 52-й гадавіны Вялікага Кастрычніка — да вучняў і настаўнікаў школы прыйшлі сын народнага паэта Даніла Канстанцінавіч Міцкевіч і іншыя супрацоўнікі Літаратурнага музея Якуба Коласа, народны мастак БССР скульптар Заір Азгур, пісьменнікі С. Шушкевіч, Л. Арабей, І. Чыгрынаў, партыйныя і савецкія работнікі. Яны прыйшлі на адкрыццё школьнага музея Якуба Коласа.

Вучні, настаўнікі, госці запоўнілі актавую залу. Урачыстае пасяджэнне адкрывае дырэктар школы К. Гушчынскі. Ён вітае гасцей, расказвае аб вялікім значэнні творчасці Якуба Коласа ў выхаванні маладога пакалення. Заір Азгур расказаў аб сваёй працы над помнікам народнаму паэту, які будзе ўстаноўлены на плошчы яго імя ў сталіцы рэспублікі. Сваімі ўспамінамі аб Я. Коласу падзяліліся пісьменнікі С. Шушкевіч і Л. Арабей. Заслужаны дзеяч культуры БССР А. Слесарэнка прачытаў урыўкі з твораў Я. Коласа.

І вось наступае ўрачысты момант. Ганаровае права адкрыцця школьнага музея прадастаўляецца сыну паэта дырэктару Літаратурнага музея Якуба Коласа Данілу Канстанцінавічу Міцкевічу. Прысутныя з хваляваннем пераступаюць парог пакоя, уважліва аглядаюць шматлікія матэрыялы экспазіцый. Юныя экскурсаводы даюць змястоўныя і цікавыя тлумачэнні, характарызуюць творчы і жыццёвы шлях народнага песняра.

У заключэнне адбыўся канцэрт школьнай мастацкай самадзейнасці. Большасць нумароў было падрыхтавана па творах Я. Коласа.

...У панядзелак 3 лістапада, якраз у дзень 87-й гадавіны з дня нараджэння Якуба Коласа, ля галоўнага ўваходу ў Акадэмію навук БССР сабраліся навуковыя работнікі, дзеячы мастацтва і літаратуры, журналісты, блізкія і сваякі песняра. Урачысты мітынг, прысвечаны адкрыццю мемарыяльнай дошкі ў гонар народнага паэта Беларусі, які з 1929 года і да самых апошніх дзён свайго жыцця працаваў віцэ-прэзідэнтам АН БССР, адкрыў прэзідэнт Акадэміі навук М. Барысевіч.

Павольна спаўзае з мемарыяльнай дошкі пакрывала. На ёй барэльеф-партрэт Канстанціна Міхайлавіча і словы: «У гэтым будынку працаваў віцэ-прэзідэнтам Акадэміі навук БССР народны паэт Беларусі Якуб Колас».

З вялікай увагай выслухалі ўдзельнікі мітынгу выступленні акадэміка Міхася Лынькова і дырэктара Інстытута літаратуры АН БССР В. Барысенкі, сакратара праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі Івана Шамякіна.

Мітынг закончаны. Але яшчэ доўга не разыходзяцца яго ўдзельнікі, чытаюць і чытаюць памятныя словы, углядаюцца ў знаёмыя рысы «дзядзькі Якуба» — незабыўнага і мудрага, вялікага і простага.

І. КУРБЕКА.

ПЯСНЯР ПЕРШАЙ КОННАЙ

Дзмітрыю ПАКРАСУ — 70 гадоў

Барыс АЛЯКСАНДРАЎ,
народны артыст СССР, мастацкі кіраўнік Чырванасцяжнага ансамбля песні і пляскі Савецкай Арміі

Мне ўспамінаецца цікавы пачатак творчай біяграфіі кампазітара Дзмітрыя Пакраса. У гады грамадзянскай вайны малады кампазітар Дзмітрый Пакрас уступіў добраахвотнікам у рады Чырвонай Арміі. Пазней ён стаў байцом-музыкантам Першай Коннай Арміі.

Аднойчы ён прыйшоў у штаб Першай Коннай. У руках яго былі ноты.

— Я напісаў песню — «Марш Будзённага». Дазвольце яе сыграць і праспяваць...

Песня маладога кампазітара на словы паэта Анатоля Д'Акціля спадабалася і хутка была падхоплена ўсімі конармейцамі. А пазней яна стала адной з самых любімых не толькі сярод байцоў Першай Коннай, але і ўсяго савецкага народа.

За гады службы ў радах Першай Коннай Дзмітрый Пакрас стварыў многа песень і паходных маршаў, прысвечаных яе баявому жыццю.

І кампазітар ніколі не перапыняў сяброўскіх сувязей з конармейцамі. У многіх яго песнях, напісаных пазней, адлюстроўваецца жыццё чырвонай конніцы. Так, у трыццатыя гады Дзмітрый Пакрас разам з братам Данілам стварае песню «Конармейская», напісаную для дакументальнага фільма «Рабоча-Сялянская», песню «То не тучи — грозовые облака» і многа іншых. Нядаўна Дзмітрый Пакрас напісаў музыку да спектакля тэатра імя Яўгенія Вахтангава «Конармія».

Творы аднаго з ветэранаў савецкай песні кампазітара Дзмітрыя Пакраса шырока вядомы ў нашай краіне. Яшчэ ў трыццатыя гады ў Ансамблі песні і танца Савецкай Арміі, якім тады кіраваў мой бацька прафесар Аляксандр Аляксандраў, упершыню прагучала першая песня Дзмітрыя Пакраса «Марш Будзённага». Наш ансамбль таксама з поспехам выконваў і іншыя яго песні, у тым ліку «Конармейскую», «Прощание», «Если завтра война» і многія іншыя.

Нядаўна старэйшы кампазітар закончыў песню «Бярозка», прысвечаную Уладзіміру Ільічу Леніну.

Трэба таксама адзначыць плённую творчую дзейнасць народнага артыста РСФСР Дзмітрыя Пакраса і як дырыжора эстраднага аркестра Цэнтральнага Дома культуры чыгуначнікаў, мастацкім кіраўніком якога ён з'яўляецца каля 35 гадоў.

Сваё сямідзесяцігоддзе таленавіты кампазітар Дзмітрый Пакрас сустракае ў росквіце творчых сіл. Ён нястомны прапагандыст савецкай песні, якая ўслаўляе працу і подзвігі савецкага народа.

(АДН).

Яніс РЫЦАС

СЁННЯ

Мы так доўга ўглядаліся ў мора,
у людзей
і ў сэрцы нашы,
што вочы напоўніліся заўтрашнім
днём.

І хай мы не ведаем, што будзе
з намі,
мы ўпэўнены, што заўтра
дзеці пакладуць у кішэні свае
плады
і цацкі,
з якімі не гулялі мы.

Мы ўпэўнены,
што для жанчын
на кожным іх кроку
будзе схіляцца духмяны бэз.

Мы ўпэўнены,
што ў старых
кій завядзецца,
які
вечарамі
будзе цвісці,
пастаўлены ў кут пакоя.

Мы ведаем гэта, і таму засынаем,
не звяртаем увагі на страх, што
скруціўся клубком
у чаравіках нашых.

Месяц
скрозь дзіравы тэнт,
як штамп цэнзуры
на паштоўцы, жаўцее.

І ўсё ж мы можам чытаць
і там, дзе закрэслена,
і што не дапісана,
і тое, што, пэўна, не ведалі, як
выказаць словам.

Так чытаем
па зялёнаму лісту вясну,
так чытаем
у вачах суседа нашага
агонь абарончай прамовы
падсуднага
і словы скупыя Сашы Чэкаліна,
так чытаем
скрозь горыч нашу
Чырвоную плошчу Масквы,
на якой урачыстае шэсце
дэмакратаў
усяго свету.

І таму мы можам спаць спакойна,
акно расчынілася
па-за горам,
па-за страхам,
галінка зазірнула ў акно, —
хлеб
і прысяга наша.

Не можа
не ўзыйсці сонца.

Пераклала з новагрэчаскай
А. КОБЕЦ-ФІЛІМОНАВА.

КУТОК КАЛЕКЦЫЯНЕРА

КАСТРЫЧНІК НА ПАШТОВЫХ МІНІЯЦЮРАХ

Вялікая Кастрычніцкая рэвалюцыя ўвекавечана на многіх паштовых знаках у нашай краіне і за рубяжом. Эпахальнай падзеі прысвечаны паштовыя маркі, памятныя блокі, ілюстраваныя канверты і спецыяльныя штэмпелі гашэнняў. Увесь гэты вялікі філатэлістычны матэрыял ярка і поўна расказвае аб рэвалюцыі 1917 года, аб першай у свеце дзяржаве рабочых і сялян, аб заваёвах і дасягненнях савецкага народа.

У 1921 годзе маладая рэспубліка Саветаў адзначала адно з першых сваіх свят — 4-годдзе народнай улады. Тады і з'явілася першая юбілейная серыя беззубцовых марак з датамі жыцця маладой дзяржавы. У сярэдзіне 1922 года Наркамат пошт і тэлеграфаў РСФСР аб'явіў конкурс на лепшую марку да пяцігоддзя рэвалюцыі. На конкурс было прадстаўлена каля 280 малюнкаў. Журы прысудзіла першую прэмію дэмабілізаванаму з Чырвонай Арміі маладому мастаку І. Дубасаву. Малюнак яго быў просты і манументальны — рабочы высякаў на камені даты слаўнага юбілею: 1917—1922. Фарбаў у мастака не было і ён выканаў эскіз маркі марганцавакіслым каліем з хатняй аптэчкі.

Дзесятай гадавіне Кастрычніцкай рэвалюцыі прысвечана серыя з сямі мініяцюр. У гэтай серыі ўпершыню ў савецкай філатэліі з'явілася фігура беларуса на марцы, якая адлюстравала шэсце працоўных розных нацыянальнасцей пад сцягам Кастрычніка. На другой — барэльефны малюнак рабочага, чырвонаармейца і селяніна, якія ўвасабляюць саюз працаўнікоў горада і вёскі са сваімі ўзброенымі сіламі.

Пятнаццацігоддзе Вялікага Кастрычніка было адзначана выпускам у лістападзе 1932 года арыгінальнай серыі, якая адлюстравала гістарычнае выступленне У. І. Леніна з браневіка ля Фінляндскага вакзала ў Петраградзе, штурм Зімняга палаца. «Ленін — светлая надзея прыгнечаных народаў» — такая тэма трэцяй мініяцюры. Астатнія маркі прысвечаны першынцам савецкага будаўніцтва — Днепрагэсу і Магнітагорску, працаўнікам калгасных палёў.

У студзені 1943 г., у суровую часіну вайны, выйшла серыя мініяцюр, прысвечаная 25-й гадавіне Вялікага Кастрычніка. Гэта серыя не вызначаецца добрым паліграфічным выкананнем і яркасцю фарбаў, але кожная яе мініяцюра поўная глыбокага сэнсу. «Усё для фронту, усё для перамогі» — такая ідэя гэтай серыі.

Пачынаючы з 1947 года, у пошты СССР увайшло ў традыцыю штогод адзначаць гадавіны Кастрычніка выпускам паштовых знакаў. Маркі расказвалі аб дасягненнях савецкага народа ў пасляваенным будаўніцтве. На мініяцюрах выпускаў 1955 і 1958 гадоў паказаны момант, калі У. І. Ленін абвяшчае Савецкую ўладу. Шматфарбавая мініяцюра была выдадзена ў 1966 годзе ў азнаменаванне 49-й гадавіны рэвалюцыі. На марцы — герб Савецкага Саюза, святочны салют і сілуэт манумента ў гонар пакарыцеляў космасу. Нашы дасягненні ў космасе не раз адзначаліся мастакамі на мікраплакатах філатэліі, прысвечаных гадавінам Кастрычніка.

Працягваючы традыцыю выпуску юбілейных марак, Міністэрства сувязі СССР да 50-годдзя Савецкай улады выпусціла дзве вялікія мемарыяльныя серыі. Першая з іх, афармленая мастакамі Н. Андрэевай і Ю. Левіноўскім, складалася з 16 паштовых знакаў, на якіх былі ўзноўлены гербы СССР і саюзных рэспублік. Геральдычная серыя нібы ўвасабляла сабой адзінства народаў нашай шматнацыянальнай Радзімы, якія жывуць пад адзіным сцягам Кастрычніка.

Другая серыя ўвасобіла ў сабе асноўныя этапы паўвекавой гісторыі Савецкай дзяржавы. Для гэтых мініяцюр былі выкарыстаны шырока вядомыя творы савецкага выяўленчага мастацтва. Ярка выкананыя на марках мікракарціны нагадвалі аб найбольш памятных вехах у жыцці краіны.

Неаднаразова выпускаліся маркі, прысвечаныя Кастрычніку ў краінах народнай дэмакратыі. У далёкай афрыканскай рэспубліцы Конга (Бразавіль) у 1966 годзе была выпушчана марка з малюнкам штурму Зімняга палаца і партрэтам У. І. Леніна.

У азнаменаванне першага года другога паўвека нашай дзяржавы выпушчана мініяцюра, на якой намаляваны ордэн Кастрычніцкай рэвалюцыі. Да 52-й гадавіны Кастрычніка таксама выпушчана новая паштовая марка.

Л. КОЛАСАЎ,
адказны сакратар Беларускага аддзялення Усесаюзнага таварыства філатэлістаў.

ДНЯПРО. РАБОЧЫЯ БУДНІ.

Фотаэцюд В. ДУБІНКІ.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

7 лістапада

Першая праграма. 9.25 — праграма перадач. 9.30 — Масква. Красная плошча. Ваенны парад і дэманстрацыя працоўных (М). 10.50 — Мінск. Цэнтральная плошча. Ваенны парад і дэманстрацыя працоўных. 14.00 — «Летапіс паўстагоддзя». Год 1917-ы. Тэлевізійны дакументальны фільм (М). 15.00 — чэмпіянат СССР па хакеі. ЦСКА—СКА (Ленінград) (М). У перапынках — навіны (М). 17.30 — для школьнікаў. «Армія «Трасагузкі» зноў у баі». Мастацкі фільм (М). 18.50 — навіны (М). 19.00 — «На агеньчык». Святочны выпуск (М). 20.30 — рэпартаж аб ваенным парадзе і дэманстрацыі працоўных (у запісе) (М). 21.30 — мастацкі фільм (М). 23.10 — навіны (М). 23.15 — «Запрашаем у «Тэлетэатр». Святочны канцэрт (М). 24.20 — навіны (М).

Другая праграма. 9.30 — Масква. Красная плошча. Ваенны парад і дэманстрацыя працоўных (М). Пасля заканчэння — «Краіна мая любімая». Канцэрт савецкай песні (М). 20.00 — «Пароль не патрэбны». Мастацкі фільм. Першая серыя. 21.10 — «Мелодыі на лёдзе». Кінанарыс. 21.30 — «Няхай жыве наша дзяржава!» Музычна-літаратурная кампазіцыя.

8 лістапада

Першая праграма. 8.55 — праграма перадач. 9.00 — «Гімнастыка для ўсіх» (М). 9.45 — навіны (М). 10.00 — «Будзьце шчаслівыя!» Музычная вясёлая праграма (М). 10.30 — дзіцячы экран. «Кот у ботах». «Умка» Мультыплікацыйныя фільмы. 11.00 — для школьнікаў. «Кліча горн» Святочны піянерскі канцэрт. 11.40 — «Экран і час». Тэлевізійны альманах. 12.35 — «І песня, і верш...» Канцэрт артыстаў Ленінградскай эстрады М. Алпатава і С. Наважылава. 13.15 — «Кастрычнік касмічны». Прэм'ера тэлевізійнага дакументальнага фільма (М). 14.30 — праграма каляровага тэлебачання. «Вальс». Прэм'ера тэлевізійнага мастацкага фільма (М). 15.40 — «Пад ленінскім сцягам». Кінанарыс аб урачыстасцях у Беларусі, прысвечаных 52-й гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. 16.15 — «Музычная шкатулка». 16.30 — «Свет сацыялізма». Міжнародная праграма (М). 17.00 — навіны (М). 17.15 — праграма каляровага тэлебачання. Святочны канцэрт (М). 18.15 — «Завод». Прэм'ера тэлевізійнага дакументальнага фільма (М). 19.45 — «КВЗ-69» (М). 21.45 — «Дажывём да панядзелка». Мастацкі фільм (М). 23.25 — у эфіры — «Маладосць». «Гарызонт». Перадача з Ленінграда. 24.25 — навіны (М).

Другая праграма. 10.30 — «Жыццё танца» (М). 11.25 — «Сельскі клуб» (М). 12.20 — «Музычная эстафета гарадоў». Канцэрт майстроў мастацтваў (М). 15.40 — праграма каляровага тэлебачання. «Уральская рабіначка». Прэм'ера фільма-канцэрта (М). 18.20 — «Пароль не патрэбны». Мастацкі фільм. Другая серыя. 19.45 — «На прывале». Фільм-канцэрт.

9 лістапада

Першая праграма. 8.25 — праграма перадач. 8.30 — для студэнтаў тэхнікумаў. «Тэарэтычная механіка». 9.00 — «На зарадку, станавіся!» (М). 9.15 — навіны (М). 9.30 — для школьнікаў. «Будзільнік» (М). 10.00 — «Музычны кіёск» (М). 10.30 — «Майстры экрана». Народны артыст Армянскай ССР Гурген Тонунц. 11.20 — праграма каляровага тэлебачання. Для школьнікаў. Святочны канцэрт ансамбля песні і танца імя В. С. Локцева (М). 12.05 — Н. Думбадзе, Г. Лордкіпанідзе. «Я, бабуля, Іліко і Іларыён». Спектакль Ленінградскага акадэмічнага Вялікага драматычнага тэатра імя М. Горкага. Перадача з Ленінграда. У перапынку — навіны (М). 15.00 — чэмпіянат свету па футболе. Адборачны матч. Польшча — Балгарыя. 2-і тайм. Перадача з Варшавы. 15.50 — «Навіны дня». Кіначасопіс (М). 16.00 — чэмпіянат СССР па футболе. «Дынама» (Мінск) — ЦСКА. 2-і тайм. 16.45 — «Равесніца Кастрычніка». Перадача, прысвечаная Дню Савецкай міліцыі. 18.00 — «У нас у гасцях Цэнтральны тэатр лялек» (М). 19.00 — «Клуб кінападарожнікаў» (М). 20.00 — «Тэлевізійны тэатр мініяцюр». «13 крэслаў» (М). 21.00 — «Сем дзён». Міжнародная праграма (М). 21.45 — «Асобая думка». Мастацкі фільм (М). 23.00 — «Кастрычніцкія прывітанні». Канцэрт. 24.00 — «Спартыўны тыдзень» (М). 24.15 — навіны.

Другая праграма. 10.30 — для школьнікаў. «Шукальнікі». Тэлевізійны клуб (М). 16.00 — для воінаў Савецкай Арміі і Флоту. Канцэрт. Перадача з Адэсы. 16.30 — насустрач III Усесаюзнаму з'езду калгаснікаў. «Сельская гадзіна» (М). 17.30 — праграма каляровага тэлебачання (М). 20.00 — «Мова жывёл». Навукова-папулярны фільм. 21.10 — «Экран кароткаметражнага фільма». «Георгіеўскі кавалер». 21.40 — «Напалам». Музычны фільм. 23.00 — у эфіры — «Маладосць». Эстафета творчых вну краіны (М).

ЗАМЕЖНЫ ГУМАР

СМЯЮЦЦА ФРАНЦУЗЫ

— Пан камісар, я прыйшоў забраць сваю скаргу аб украдзеным гадзінніку. Я яго знайшоў.
— Позна. Мы ўжо арыштавалі злодзея.

□

Раз'юшаны аўтар гаворыць выдаўцу, які вярнуў яму рукапіс:
— Ды як вы можаце меркаваць аб вартасцях майго рамана?! Вы ж ні адной кнігі не напісалі!
— Гэта праўда, — спакойна адказвае выдавец. — Я таксама не знёс ні аднаго яйка, і, тым не менш, лепш за любую курыцу магу меркаваць аб вартасцях яешні.

□

П'ер пытаецца ў старэйшага брата:
— Скажы, як працуе тэлефон?
— Гэта... як табе сказаць. Уяві сабе вельмі вялікага сабаку: ты яго тузаеш за хвост у Парыжы, а ён брэша ў Арлеане.
— А радыё? — пытаецца П'ер.
— Гэта тое ж самае, — адказвае старэйшы брат. — Але толькі без сабакі.

□

Паліцэйскі спыняе вадзіцеля, які ехаў на чырвонае святло. Прачытаўшы ў вадзіцельскіх правах, што парушальнік — школьны настаўнік, паліцэйскі ўсклікае:
— Вось ужо дваццаць гадоў я чакаю такога выпадку, каб адпомсціць. Выходзьце і напішыце мне сто разоў: «Я больш ніколі не паеду на чырвонае святло».

□

Дзве дамы размаўляюць аб сваіх дзецях:
— Мой сын проста геній. Ён у мяне хірург, зрабіў ужо трыста аперацый і, можаце сабе ўявіць, ні разу не парэзаўся.

□

— Калі я быў малады, — расказвае славуты ўрач, — я хацеў стаць мастаком.
— Чаму ж вы здрадзілі сваёй мары і выбралі медыцыну?
— Бачыце, у жывапісе ўсе вашы памылкі застаюцца і пасля вас, тады як у медыцыне яны знікаюць разам з хворымі.

□

Нейкі пан звяртаецца да кнігапрадаўца:
— Я хацеў бы што-небудзь сучаснае, актуальнае, без нагрувашчвання дзеючых асоб і без усякіх упрыгожванняў. Што-небудзь зразумелае, выразнае, кароткае, без лішніх дэталяў...
— Я, здаецца, зразумеў, што вам трэба, — перапыняе яго прадавец. — Купіце чыгуначны даведнік.

□

— Абвінавачваемы, вы прысуджаецеся да штрафу ў 200 франкаў за знявагу дзяржаўнага служачага. Вы не хочаце чаго-небудзь дадаць?
— Хачу, — адказвае абвінавачваемы, — але пры такіх цэнах... я ўжо не адважваюся.

□

Дзве дамы бачаць сабаку, да хваста якога прывязана каструля.
— Які жах! — гаворыць адна з дам. — Гэтыя хлапчукі проста невыносныя. Для іх няма нічога святога!
— Гэта ваш сабака? — спачувае ёй другая.
— Не, але гэта мая каструля.

(З часопіса «Французская мазаіка». Польшча).

Пераклад з французскай Э. ІОФЕ.

Літаратура і мастацтва 4

Пятніца, 7 лістапада 1969 года

Галоўны рэдактар Л. Я. ПРОКША.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, В. М. АЛАДАЎ, А. Ц. БАЖКО (намеснік галоўнага рэдактара), Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОЎ, А. С. ГРАЧАНІКАЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАЎ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОЎСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАЎ (адказны сакратар), Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОЎ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара — 3-44-04, аддзела літаратуры — 3-21-53, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 3-24-62, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 3-24-62, аддзела публіцыстыкі — 3-24-62, аддзела культуры — 3-22-04, аддзела інфармацыі — 3-44-04, выдавецтва — 6-25-19, бухгалтэрыі — 6-25-87.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск.

Друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Індэкс 63856

АТ 18396